

AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande kohta esitatud küsimused, ettepanekud ja vastused:

Küsimuse esitaja, kontaktandmed	Küsimus / ettepanek	Vastus	KMH aruande muudatus
Pr Eha Lettermo Tähe talu Allika küla, Saue vald	Leida AS Steri tehasele teine asukoht.	<p>Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Steri kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p>	
	Kas ADR 7 on suurim ohuallikas ADR mõistes, mida võidakse transportida? Kui suure ohuallika numbri alla mahub kütusetransport?	<p>Vastavalt «Ohtlike veoste rahvusvahelise autoveo Euroopa kokkuleppele (ADR)» loetakse ohtlikeks veosteks ained ja esemed, mis plahvatus-, tule- või kiiritusohu, mürgisuse, sööbivuse või muude omaduste tõttu võivad tekitada veoprotsessis kahju inimeste tervisele, varale või keskkonnale (vt Ohtlike veoste autoveo eeskiri § 1 lõige 2).</p> <p>ADR eeskirjas esitatakse ohtlike veoste klassifikatsiooni võrdlemata sealjuures erinevate klasside ohtlike veoste poolt tekitatavat võimalikku kahju inimeste tervisele, varale või keskkonnale. Seetõttu ei ole ekspertgrupi ega AS Steri poolt võimalik vastata küsimusele: “Kas ADR 7 on suurim ohuallikas ADR mõistes, mida võidakse transportida?”.</p> <p>Siinkohal toome ära ADR eeskirja järgse ohtlike veoste liigituse (vt Ohtlike veoste autoveo eeskiri § 1 lõige 3), mille kohaselt kütusetransport kuulub klassi 3 (kergeisütavad vedelikud) ning ⁶⁰Co kiirgusallikate transport klassi 7 (radioaktiivsed materjalid):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) klass 1 lõhkeained ja neis sisalduvad esemed; 2) klass 2 gaasid; 3) klass 3 kergeisütavad vedelikud; 4) klass 4.1 kergeisütavad tahked ained, isereageerivad ained ja tahked mitteplahvatavas olekus lõhkeained; 5) klass 4.2 isesütavad ained; 6) klass 4.3 ained, mis veega kokku puutudes eraldavad kergeisütavaid gaase; 7) klass 5.1 oksüdeerivad ained; 8) klass 5.2 orgaanilised peroksiidid; 	

		<p>9) klass 6.1 mürgised ained; 10) klass 6.2 nakatavad ained; 11) klass 7 radioaktiivsed materjalid; 12) klass 8 sööbivad ained; 13) klass 9 muud ohtlikud ained ja esemed.</p>	
	<p>Kui uurimisgrupp on olnud võimetu uurima kohalikele elanikele tekitatud stressi ja frustratsiooni seisundit, mis on seotud AS Steri tekkimisega Alliku külla, siis ilmselt tuleb leida pädevam koosseis meedikutest, kes sellega toime tulevad. Rahva rahulolematuse on selgelt välja paistnud erinevate meediakanalite vahendusel.</p>	<p>Võimaliku sterilisatsioonikeskuse poolt tekitatava stressi hindamiseks kaasati ekspertgruppi eesti üks juhtivaid psühholooge professor Aleksander Pulver, kelle tegevus on eelkõige olnud seotud stressi valdkonna uurimisega ning PERH-i psühhiaatriakliiniku mittepädevuse kriiside osakonna vanemarst dr Ülle Võhma. Nende ekspertarvamusel põhineb aruande punktis 4.6.2.2. toodu, mis kokkuvõtlikult ütleb, et praktiliselt puudub meetodika, mis võimaldaks objektiivselt ja usaldusväärselt hinnata elanikkonna hulgas sterilisatsioonikeskuse poolt tekitatud võimalikku stressi. Mitteobjektiivsel ja mitteusaldusväärsel hindamisel aga ei ole ju mingit väärtust. Objektiivselt ei mõjuta sterilisatsioonikeskus ümbruskonna inimesi ja suhtumine sellesse objekti sõltub eelkõige nende teadmistest ning arusaamadest.</p> <p>Teie ettepanekul konsulteeriti lisaks Tartu Ülikooli Kliinikumi psühhiaatriakliiniku juhataja professor Veiko Vasaraga ning Eesti Psühhiaatriate Seltsi presidendi ja Lääne-Tallinna Keskhaigla psühhiaatriakeskuse juhataja dr Andres Lehtmetsaga, kelle seisukohad ühtisid professor Pulveri ja dr Võhma seisukohtadega.</p> <p>Paraku pole ka meedias väljendatu objektiivse hinnangu andmisel aluseks, kuna meediakajastused sõltuvad konkreetsete ajakirjanike maailmavaatest ja informeeritusest. Samuti on meediaväljaannetel, lähtuvalt oma majanduslikust huvist, pahathti kalduvus eelistada ning materjali valikuliselt ja sensatsioonialt kasutada. Teisalt võib märgata, et käesolevaks ajaks, kui KMH aruande koostanud ekspertgrupp on kinnitanud sterilisatsioonikeskuse keskkonnoahutust, on meediakajastused muutunud oluliselt tasakaalustatumaks.</p>	
	<p>Seadustest oleme lugenud, et olemasoleva hoone juurdeehitis ei või olla suurem, kui 33% olemasolevast, kui tahetakse juurdeehitist ehitada ilma detailplaneeringuta. Kuidas ei märganud Ehituseksperit OÜ seda, et juurdeehitis on pea 2 korda suurem olemasolevast? Ometi märgitakse KMH aruandes objekti juurdeehitisena</p>	<p>Planeerimisseaduse §2 ja §3 sätestavad detailplaneeringu eesmärgi ja põhimõtted. Sama seaduse §9, lõige 10 sätestab olukorrad, millal kohalik omavalitsus võib ilma detailplaneeringuta lubada püstitada olemasoleval tööstusterritooriumil täiendavaid ehitisi.</p> <p>Tuginevalt Saue valla ehitusmäärusele (§11, alapunktid 2 ja 3) ja Planeerimisseadusele (§9, lõige 10) väljastas vallavalitsus 31.augustil 2004.a. oma korraldusega nr. 771 objektile projekteerimistingimused. Ehituseksperitiis kinnitab, et endine nõukogude-aegne põllumajandusliku majandi tootmistsoon - remondiõu on tänaseks säilinud kasutuskõlbulike hoonetega ja see maa-ala ei vaja detailplaneeringu koostamist ühe hoone juurde paigutamiseks. Ülaltoodu on kajastatud KMH aruandes lk 80 -82.</p> <p>Lisaks esitati Vallavolikogu istungil AS Steriga seotud tegevuse uurimiseks loodud volikogu erikomisjoni aruanne, milles jõuti järeldusele, et „eksperthinnangutele</p>	

		tuginedes saab väita - kehtivaid seadusi ja õigusakte rikutud ei ole” (Saue Vallavolikogu istungi protokoll 28.09.2006).	
	Kas on mõõdetud Alliku küla kiirgustaset enne kiirgusallika maale toomist?	Enne kiirgusallikate paigaldamist steriliseerimisseadmesse 2006.a jaanuaris ei ole AS Steri Alliku külas kiirgustaseme (loodusliku fooni) mõõtmisi teostanud. Seda ei nõua ka õigusaktid ega muud eeskirjad. Ekspertgrupil puuduvad ka andmed, et Alliku külas oleks varem teiste isikute poolt vastavaid mõõtmisi tehtud.	
Hr Jaan-Peeter Taklaja Koore 15 Saue linn	Avaldus Saue linnapeale hr Liivikule, kus palus selgitada viimase kahe aasta jooksul ilmnenu Saue majade (sh Teie enda maja) lagunemise põhjusi, leidmaks süüdlase või süüdlased ja nõuda nendelt majaomanikele tekitatud materiaalse ja moraalse kahju hüvitamist.	Teie poolt kirjeldatud olukorra saavad tekitada kas pidev vibratsioon või maalihe. Kuna AS Steri tehas asub Saue linnast piisavalt kaugel, siis Teie elamule pole AS Steri tehase rajamisega võimalik tekitada analoogset kahju, sest aluspõhjas avanevad laugedel nõlvadel lubjakivid ning seetõttu puudub maalihke oht. Kuna Alliku külas puuduvad AS Steri tehase ehitustegevuse ja praeguse tootmistegevuse kohta vibratsiooni alased kaebused (elamutes), siis Teie elamus tekkinud olukorda pole põhjutanud Alliku külas toimuv ehitus- ja tootmistegevus.	
Pr Annika Vahersalu Alliku küla Saue vald annika221@hotmail.ee	1) Lk 18 punkt 2 lõik 1 Välja on toodud teenuste liigid (täpsustav küsimus, kas nimetatud loetelu on ammendav?): 1) ühekordselt kasutatavad meditsiinitarbed 2) meditsiini ja toiteainete pakendid 3) maitseained 4) materjalide töötlemine füüsikaliste omaduste muutmiseks ning lisaks on hindaja esitanud toodete liikide kohta näited mitte ammendava loetelu. Kommentaari kajastamine aruandes ei ole ootuspärane kuivõrd eeldasin ekspertide poolset detailsemat kirjeldust. Lisaks, kuivõrd teema on mitmete isikute poolt tõstatatud praktiliselt kõikidel toimunud koosolekutel (ka hindamisaruande avalikustamisel), siis võib järeldada, et nimetatud teema pakub üldsusele huvi ning seda enam on põhjust antud punkti detailsemalt käsitleda.	AS Steri tegevusalaks on erinevatest materjalidest kaupade töötlemine γ -kiirgusega, mille eesmärgiks on bioloogilise saastatuse vähendamine. Steriliseerimine on viimaseks etapiks mitmesuguste ühekordselt kasutatavate meditsiinitarvete (nt süstlad, sondid, verealused, plaastrid ja haava-puhastusvahendid) tootmises enne nende turustamist ja kasutusele võtmist. Lisaks on võimalik vähendada bioloogilist saastust toiduainete pakkematerjalidel, töödelda maitseaineid. Gamma-kiirgusega on võimalik töödelda erinevaid materjale (nt plastikuid) nende füüsikaliste omaduste muutmiseks (nt plastiku tugevdamiseks või tefloni pulbriks muutmiseks jne). Võimalike γ -kiirgusega töödeldavate kaupade nimistu piirdub Eesti Vabariigi õigusruumis lubatuga. Tänu väga laiale nomenklatuurile ja pidevale tootearendusele ei ole võimalik ega realistlik esitada selliste toodete ammendavat loetelu. Toiduseaduse alusel kehtestatud määruse „Toidutoorme ja toidu ioniseeriva kiirgusega töötlemise ning sel viisil töödeldud toidutoorme ja toidu märgistamise ja muul viisil teabe edastamise erinõuded” lg 1 p 1 ja p 2 järgi ei ole Eesti Vabariigis lubatud toidu töötlemine ioniseeriva kiirgusega välja arvatud kuivatatud aromaatsed maitsetaimed, vürtsid ning taimse päritoluga maitseained. AS Steri ei planeeri hakata ioniseeriva kiirgusega töötlemata juba ravitöös kasutatud meditsiinvahendeid. Mitmekordselt kasutatavaid meditsiinvahendeid steriliseeritakse igapäevase töö käigus raviasutustes kohapeal.	
	2) Lk 22 tabel 3.3. Nimetatud tabelis olev võrdlus on arendajakeskne st ilmestab võimalusi talle huvitavatest vaatenurkadest ning analüüsib mõju keskkonnale väga põgusalt ning eeldatusel, et tegemist on kõrvalekalleteta töörežiimiga. Võrdluses tuleks arvestada ka võimalikku mõju inimesele ja looduskeskkonnale avariolukorras	KMH läbiviimisel tuleb rangelt lähtuda Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanähtemissüsteemi seadusest ning kinnitatud KMH programmist. Niihästi osundatud seaduse § 13 ja 20 ning sellele vastavalt ka kinnitatud KMH programm (vt KMH aruande lisa nr 2) näeb ette vaid reaalsete alternatiivide hindamist: „Hetkeolukorras, kus AS Steri tehas on juba valmis ehitatud ning sellega seotud seadmed täielikult installeeritud on reaalsete alternatiivide hindamisel võimalik lähtuda vaid olemasolevast tehnoloogilisest rajatisest ja sellega seotud tehnoloogiast või kogu	

	<p>ning steriliseerija sattumisel väliskeskkonda. Samuti oleks kriteeriumina oluline kajastada kohaliku elanikkonna suhtumist steriliseerimistehase rajamisse. Lisaks kuivõrd näiteks AS Steri puhul on töötajatel suur vastutus (aruanne viitab, et näiteks pakitud lõhkeaine äratundmine raskuse järgi on personali pädevuses) peaks eraldi arvestuskriteerium olema ka inimvigade võimalikkuse ja selle ulatuse hindamine. Aruandes võiks olla lühikirjeldus kõikide alternatiivsete meetodite kohta (kasvõi aitamaks mõista, miks tehnoloogiliselt gamma- ja beeta-kiirgus on erinevad st. steriliseerimistemperatuur ja energiatarve). Hindaja võiks selgitada miks on kasutatud võrdluses kahte pakkematerjali puuduvat parameetrit samas, kui selgituste järgi jääb mulje nagu oleks PE kasutamist hinnatud ka valmistoodete punkti all (võimalus steriliseerida valmistooted selgitus: ioniseeriva kiirgusega steriliseerimisel on eeliseks võime läbida erinevaid pakkematerjale näiteks PE ning eraldi uuesti välja toodud võimalus kasutada pakkematerjalina PE kui ühte laialdasemalt levinumaid tarbeplasti). Hindaja võiks selgitada, miks parameetrile esialgne hinnang on antud hindamise kaal 0,100, samas kui varjestusmaterjalide võrdlemisel on hind kui väga oluline tegur selgelt võrdsel positsioonil võrreldes materjalide omadustega. Miks on hindaja kasutanud kriteeriumina vedelikel baseeruvaid tooteid kui AS Steri tööstusobjektide nimekirjas hetkel sellised tooted puuduvad? Miks ei ole alternatiivide võrdlemisel käsitletud uuenduslikke steriliseerimismeetodeid?</p>	<p>steriliseerimiskompleksi demonteerimisest (0 -alternatiiv)”. KMH aruande lk 22 toodud tabel 3.3 on toodud illustreeriva materjalina demonstreerimaks hetkel maailmas kasutusel olevaid teisi steriliseerimismeetodeid, mida antud kontekstis saab pidada vaid teoreetilisteks, mitte reaalselt alternatiivideks. Seetõttu ei ole antud tabeli puhul tegemist otsese hindamisega vaid teoreetiliste alternatiivide üldise võrdlemisega ning ei ole mindud analüüsis pisidetailideni. Teoreetiliste alternatiivide detailsem kirjeldus on saadaval erialases kirjanduses ning internetis.</p> <p>Samas tuleb rõhutada, et rahvusvaheliselt loetakse kiirgussterilisatsiooni üheks efektiivsemaks ning looduskeskkonnale ohutuks steriliseerimismeetodiks. Seda kinnitab ka käesolev KMH aruanne.</p> <p>Kohalike elanike suhtumine ehk subjektiivne hinnang mingile nähtusele või objektile, käesoleval juhul siis sterilisatsioonikeskusele, ei saa muuta nähtust või objekti iseenesest keskkonnoohtlikuks ning seega ei saa antud kriteerium käsitleda steriliseerimiskeskuse mõju looduskeskkonnale.</p> <p>Inimvead võivad tekkida mistahes tehnoloogia kasutamisel. Vigade mõju ärahoidmiseks on kõik kaasaegsed tehnoloogiad varustatud keeruka ja mitmekordse automaatse kontrollisüsteemiga. Kiirgussterilisatsiooni puhul on eksimuste puhul ohustatud eelkõige töötajad ise. Seda kinnitab ka senine globaalne praktika. Nagu ka KMH aruandes on toodud, on kõikides maailmas toimunud õnnetustes olnud kannatanuteks eeskirju rikkunud töötajad ise. Õnnetuste analüüsid on saadaval IAEA kodulehel. Inimvigade tõenäosuse minimeerimiseks on AS Steri töötajad läbinud koolitused kiirgusseadmega töötamiseks (käesolevale kirjale on lisatud koolitussertifikaadid) ning toimub pidev jätkukoolitus. Välja on arendatud kvaliteedisüsteem, mis käsitleb muuhulgas ka sissetulevate kaupade kontrolli.</p> <p>Hindamisparameetri "võimaluse steriliseerida valmistooted" juures on polüetüleen (PE) toodud näitena. Nimetatud hindamisparameetri juures peetakse ekspertgrupi poolt silmas seda, et ioniseeriva kiirguse suure läbimisvõime tõttu on võimalik steriliseerida tooteid, mis on eelnevalt pakitud lõpp-pakendisse, kasutades sealjuures mitmeid enamlevinuid polümeerseid ja kopolümeerseid tarbeplaste.</p> <p>Teoreetiliste alternatiivide võrdlustes on hindamise kaalud valitud lähtuvalt võrdluse taustsüsteemist. Tegemist on erinevate võrdlustega ning vastavad hindamise kaalud ei ole omavahel võrreldavad.</p> <p>Hindamisparameeter “Võimalus steriliseerida vedelikel baseeruvaid tooteid” tuleneb asjaolust, et ekspertgrupile teadaolevalt kuuluvad meditsiinitarvete hulka ka mitmesugused vedelikel baseeruvad tooted, näiteks erinevad geelid, vesilahused jms.</p> <p>Alternatiivsete teoreetiliste steriliseerimismeetodite võrdluses on ekspertgrupi poolt</p>	
--	---	--	--

		<p>võrreldud eelkõige maailmas enamlevinuid, praktikas end tõestanud ning efektiivseid steriliseerimismeetodeid. Kuna AS Steri eesmärgiks ei ole isegi mitte teoreetiliselt uute, end veel mitte tõestanud steriliseerimismeetodite arendamine ja juurutamine, ei ole ka antud teoreetiliste alternatiivide illustreerivuses võrdluses püütud minna tulevikuennustamise teele.</p>	
	<p>3) Lk 24 punkt 3.3 tabel 3.4. Aruandest ei selgu, milliseid sotsiaalmajanduslike aspekte analüüsiti ja millest on põhjustatud hinnete kahekordne erinevus (Saue valla asukoha ning mõne muu asukoha sots-majanduslike aspektide korral), seetõttu ei ole võimalik analüüsi osas täpsemaid küsimusi esitada. Kas siinjuures on arvestatud sotsiaalmajanduslike aspektide osas, arendajale kasulikke fakte, nt. et tehas on juba olemas, et Saue vald on lähedal sadamapiirkonnale jne? Alternatiivide võrdluse täielik tabel peaks olema kindlasti avalikkusele kättesaadav aruande lisana. Miks ei kajastu alternatiivide võrdluse tabelis null-alternatiiv? Kuskilt ei selgu kuivõrd suure protsentuaalse osa moodustas arendaja eelarvest tegelikult majakarkassi sh. varjestus jmt. ehitamine ning kui suure osas steriliseerimise allikas ise. Nimetatud andmed annaksid selgema pildi kui reaalne oleks tootmise kolimine st. alternatiivsed asukohad Eestis või naaberriikides (hetkeolukorras kui tehas on juba valminud ning 0 alternatiivi võrdlust ei ole toodud).</p>	<p>Ka siin tuleb korrata, et vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimisseadusele peab aruanne lähtuma kinnitatud KMH programmist. Nagu juba eelmise küsimuse puhul mainitud näeb kinnitatud KMH programm (vt KMH aruande lisa nr 2) lk-13 ette: „Hetkeolukorras, kus AS Steri tehas on juba valmis ehitatud ning sellega seotud seadmed täielikult installeeritud on reaalsete alternatiivide hindamisel võimalik lähtuda vaid olemasolevast tehnoloogilisest rajatisest ja sellega seotud tehnoloogiast või kogu steriliseerimiskompleksi demonteerimisest (0 -alternatiiv)”. Lähtudes ülaltoodust on sotsiaalmajanduslike aspektide hindamisel võrreldud juba rajatud Steri AS tootmiskeskuse käivitamise (tabelis alternatiiv „Antud asukohas”) ja demonteerimisega e. 0-alternatiiv (tabelis alternatiiv „Teises asukohas”) seotud aspekte: steriliseerimiskeskusega otseselt ja kaudselt seotud loodud/tekkivad töökohad, uue meditsiini kaupadele kontsentreeritud „puhta” tootmise klasteri tekkimise võimalus, kohalike ja riiklike maksude laekumist, endise ja praeguse tootmistsooni korrastatust aga ka steriliseerimiskeskuse loomise ja demonteerimisega seotud kulusid. Kuna steriliseerimiskeskuse arendamise kulud on olnud ligi 40 milj krooni ja demonteerimine ning uues asukohas taaskäivitamine oleks seotud samuti märgatavate kuludega (lisaks tuleks arvestada olulise lisakuluga tulenevalt toimunud ehitushindade tõusust), siis on viimane faktor olulisimaks teguriks märgatava diferentsi tekkimisel kahe alternatiivi vahel.</p>	
	<p>4) Aruandes on läbisegi kasutatud kas neeldunud doosi, radioaktiivsuse või ekvivalentdoosi ühikuid. Kuivõrd tegemist on ääretult keerulise valdkonnaga, siis esiteks peaks aruanne sisaldama selgitust, mis täpselt on nende ühikute vahe, võimalusel tuleks neid kasutada võrdluses, et tekiks mingigi ülevaade ning ühe ühiku raames tuleks kasutada süsteemselt st. kas ainult mSV või ainult µSv.</p>	<p>Suuruse väärtuse esitamisel lähtus ekspertgrupp Mõõteseaduse alusel kehtestatud määruse "Rahvusvahelise mõõtühikute süsteemi (SI) põhiühikud, nendest tuletatud ühikud, nende kord- ja osahikud ning rahvusvaheliselt kehtestatud lisahikud ja nende kasutamise viisid", § 4, lõige 5 soovitatusest kasutada selliseid eesliiteid, mille korral arvvaartus jääb vahemikku 0,1 kuni 1000.</p> <p>Teie poolt loetletud termineid pole kasutatud läbisegi, vaid vastavalt vajadusele. Neeldumisdoosi ühikut Gy (J/kg) kasutatakse neeldumisdoosi, kerma ja üleantud erienenergia mõõtmisel. Radionukliidi aktiivsuse ühikuks on Bq, kui ka Ci ($1 \text{ Ci} = 3,7 \times 10^{10}$). Sv on ekvivalentdoosi ühikuks (J/kg).</p> <p>Täpsemat informatsiooni leiate kiirguseksperptide E.Realo ja T.Viik poolt koostatud väljaandest "Kiirguskaitse sõnastik", Tartu – Tõravere 1997. Päästeametil on olemas robotid, mida võidakse kaasata teoreetilise hädaolukorra lahendamisel kiirgusallikate täpse asukoha määramiseks. Erinevate elektroonika-</p>	

		<p>komponentide käitumist looduslikust foonist kõrgemas kiirgusväljas on maailmas uuritud küllalt laialdaselt ning ekspertgrupile kättesaadavate andmete kohaselt jääb üldiselt elektroonikakomponentide kiirgustaluvus vahemikku 10 kGy kuni 200 kGy. Tuleb siinkohal meelde tuletada, et kiirgustaluvus on kumulatiivne. Võttes aluseks konservatiivsema taluvusväärtuse 10 kGy võiks seega robot viibida keskmisel kaugusel 10 m maksimaalsest võimalikust allika aktiivsusest 37 PBq umbes 100 tundi e enam kui neli ööpäeva, mis ületab kordades teoreetiliselt vajaliku aja ülalmainitud funktsiooni täitmiseks.</p>	
	<p>5) Lk 47 punkt 4.6.1.2 lõik 7 Kuivõrd aruande avalikustamisel selgus, et on võimalik, et punktis viidatud robotid ei töötagi nii kõrge radioaktiivsusega piirkonnas peaks hindaja analüüsima (võttes aluseks roboti tehnilise kirjelduse ning võimalusel kogemused teistest riikidest), kas robotid on kasutuskõlblikud või mitte. Kas Eestis on olemas varjestusmaterjali transportiv helikopter? Kui palju varjestusmaterjali on vaja olemasoleva võimsusega ning maksimumvõimsusega kiirgusallika katmiseks. Kui palju mahutab helikopter st. mitu lendu tuleb sooritada? Kirjeldada tuleks ka muid sobivalt varjestusmaterjale sh. vajalikke koguseid kuivõrd hädaolukord nõuab kiiret reageerimist ning detailne olukorra likvideerimise võimaluste analüüs peab olema teostatud eelnevalt. Näiteks nõuab hindaja väite, et terroristlikust aktist lähtuv otsene mõju põhjaveele on lühiajaline, sest peale hädaolukorra teket asutakse likvideerima radioaktiivset saastatust vastavalt hädaolukorraplaanile, teostamine väga kiiret reageerimist.</p>	<p>Päästeametil on olemas robotid, mida võidakse kaasata teoreetilise hädaolukorra lahendamisel kiirgusallikate täpse asukoha määramiseks. Erinevate elektroonikakomponentide käitumist looduslikust foonist kõrgemas kiirgusväljas on maailmas uuritud küllalt laialdaselt ning ekspertgrupile kättesaadavate andmete kohaselt jääb üldiselt elektroonikakomponentide kiirgustaluvus vahemikku 10 kGy kuni 200 kGy. Tuleb siinkohal meelde tuletada, et kiirgustaluvus on kumulatiivne. Võttes aluseks konservatiivsema taluvusväärtuse 10 kGy võiks seega robot viibida keskmisel kaugusel 10 m maksimaalsest võimalikust allika aktiivsusest 37 PBq umbes 100 tundi e enam kui neli ööpäeva, mis ületab kordades teoreetiliselt vajaliku aja ülalmainitud funktsiooni täitmiseks.</p> <p>Vastavalt Päästeameti kirjale (vt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimiseseadme keskkonnamõju hindamise aruande lisa 8) on Päästeametil olemas väljaõpetatud kaader ja kogemused tööks kiirgusallikatega ning oskused radioaktiivselt saastatud ala puhastamiseks. Samuti on Päästeametil lepingud naaberriikidega, kust vajaduse korral võib saada lisajõude ja oskusteavet.</p> <p>Eesti Piirivalve lennusalgal on päästeteenistuste ülesannetes lennutegevuse tagamiseks olemas helikopter Mi-8T, mis on varustatud väliskandesüsteemiga, tõstejõuga 3000 kg.</p> <p>Teoreetilises hädaolukorras kasutatava varjestava materjali täpne kogus sõltub konkreetsest olukorrast. Ekspertgrupi hinnangul on projekti järgse maksimaalse (37 PBq) ning olemasoleva aktiivsusega (5,7 PBq) kiirgusallika varjestamiseks vajamineva betooni ruumalad orienteeruvalt kuni 10 m³ ja kuni 2 m³. Doosikiirus väheneb oluliselt ka väiksema varjestatuse korral.</p> <p>Varjestava materjali omadused ⁶⁰Co gammakiirguse varjestamisel sõltuvad peamiselt materjali tihedusest - mida tihedam materjal, seda väiksem maht on vajalik kiirgusallikate varjestamiseks. Üldlevinud varjestusmaterjalid on betoon, plii, teras ja vesi (vt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimiseseadme keskkonnamõju hindamise aruande peatükk 3.1).</p>	
	<p>7) Lk 53 punkt 4.6.2.2 ettepanekute loetelu Täiendavad ettepanekud stressi vähendamise osas, esiteks taotlema AS Steris</p>	<p>Kiirgustegevusloa omaja põhikohustused on loetletud EV Kiirgusseaduses, paragrahv 30. Samas on AS Steri huvitatud heast keskkonnaseisundist ning võtab Teie ettepanekut keskkonnanuhtimisstandardi ISO 14001 juurutamiseks arvesse - tulevikus kavatakse</p>	

	<p>keskkonnajuhtimissüsteemi ISO14001 standardi juurutamist, kuivõrd arendajal tuleb keskkonnohutuse tagamiseks teostada pidevat seiret, enesekontrolli ning arendamist. Lisaks, kuivõrd tegemist on suurt avalikkuse negatiivset tähelepanu tekitanud objektiga ning suurima uue kiirgusallikaga Eestis siis võiks aruanne sisaldada soovitusi regulaarse välise kiirguskontrolli osas selleks volitatud riikliku asutuse poolt.</p>	<p>üldnimetatud standardi juurutamist kaaluda. Seire, enesekontrolli ning arendamise aspektid on integreeritud AS Steri poolt kasutatavasse kiirgusohutuse kvaliteedisüsteemi, mis vastab ISO 13485:2003 standardile. Regulaarset kiirgusohutuse järelvalvet teostab Keskkonnainspeksioon (Kiirgusseadus § 68).</p>	
	<p>6) Lk 53 punkt 4.6.2.2 ettepanekute loetelu. Esitatud on primitiivne nägemus inimese psühholoogiast ning arusaamine olukordade mõjutamisest. Näitena võib tuua väite, et arvamusalvade väljendamine ametiisikutele toimub eesmärgil luua tunne sündmuste mõjutamisest ei ole korrektne, kuivõrd demokraatlikus riigis ei avaldata arvamust mitte eesmärgiga lasta inimestel südamele kõik ära rääkida vaid eesmärgil, et arvamusi tõepoolest võimaluste piires arvestatakse ning rakendatakse. Aruanne ei anna hetkel hinnangut radiatsiooniga seotud psühholoogilise stressi mõju kohta ümberkaudsetele inimestele ning ei hinda ka heaoluseisundit mingist muust aspektist. Samas on antud küsimus selgelt seotud sotsiaalmajanduslike aspektidega mida hinnati alternatiivsete asukohtade võrdlemisel (esitatud on soov nimetatud hinnanguga detailsemalt tutvuda).</p> <p>8) Lk 58 punkt 4.7.2 lõik 5 Kuivõrd hindaja ei ole leidnud moodust stressi adekvaatseks hindamiseks ei ole korrektne väita, et seos radiatsiooni ja stressi ning heaolu vahel puudub ning kokkuvõttes jõuda järeldusele, et kuna dokumenteeritud analüüs puudub, siis puudub ka mõju. Lõik 7 Millel põhineb väide, et negatiivne hoiak põhineb "sündmuste üle kontrolli mitte omamises", arvestades asjaolu, et teadaolevalt ei ole analüüsitud kohaliku elanikkonna psüühilist seisundit? Lisaks kas hindaja leiab, et stressi põhjustab tõepoolest</p>	<p>Sterilisatsioonikeskuse poolt tekitatava võimaliku stressi hindamiseks kaasati ekspertgruppi Eesti üks juhtivaid psühholooge prof Aleksander Pulver, kelle tegevus on eelkõige olnud seotud stressi uurimisvaldkonnaga. Tema ekspertarvamusel põhineb aruande p 4.6.2.2. Prof Pulveri CV ja teaduslike tööde loetelu on toodud lisas.</p> <p>Kui te loete tähelepanelikult KMH aruannet, siis leiate, et aruanne annab hinnangu radiatsiooniga seotud psühholoogilise stressi mõju kohta. Kõigepealt tuleb rõhutada aruandes toodud fakti, et radiatsioon iseenesest ei tekita stressi. Toome siinkohal ära lõigu prof Pulveri ekspertarvusest:</p> <p>„Radiatsiooniga seotud psühholoogilise stressi või heaolu hindamise probleemi kohta tuleb öelda, et puudub teaduslikult dokumenteeritud otsene seos radiatsiooni taseme ühelt poolt ja psühholoogilise stressi või heaolu vahel – teiselt poolt. Põhjenduseks saab tuua fundamentaalse printsiibi psühholoogias, mis deklareerib, et psühholoogiline stress või heaolu sõltub inimese interpretatsioonist keskkonnas toimuvale. Teiste sõnadega – stress ja heaolu põhineb inimese interpretatsioonil sündmustele ja objektidele. Sellest tuleneb, et keskkonnas asetsev kiirgusallikas ei saa tekitada iseenesest ei psühholoogilist stressi ega madalat heaoluseisundit, vaid sõltub psühholoogilistest teguritest, mis on interpretatsiooni aluseks.</p> <p>Psühholoogilised tegurid, mis mõjutavad interpretatsiooni, on taandatavad „tunnetatud kontrollkeskme” mõistele. See abstraktne konstruktsioon kirjeldab inimese poolt antavaid põhjuslikke seletusi sündmustele, mis toimuvad nii inimese enda elus kui ka keskkonnas. Põhjuslikkuse omistamise äärmuslikud variandid inimese seisukohalt on:</p> <p>a) sündmused keskkonnas on põhjustatud inimese enda poolt („sisemine tunnetatud kontrollkese”),</p> <p>b) sündmused keskkonnas on põhjustatud jõudude poolt, mida inimene ei mõjuta („väline tunnetatud kontrollkese”).</p> <p>Võib näidata, et juhul kui inimene arvab, et ta mõjutab sündmusi enda elus ja ümbritsevas keskkonnas, siis on tema psühholoogilise stressi tase minimaalne ja heaolu tervikuna kõrge. Juhul kui inimese arvates ei mõjuta ta sündmusi enda elus ja keskkonnas, siis on tema psühholoogiline stressi tase maksimaalne ja heaolu tervikuna madal.”</p> <p>Sellele lisaks kinnitab aruanne, et steriliseerimiskeskuse ümbruses puudub kõrgeenenud</p>	

	<p>ainult olukord, mille üle puudub kontroll?</p>	<p>kiirgusfoon. Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud. Objektiivselt ei mõjuta sterilisatsioonikeskus ümbruskonna inimesi ja nende suhtumine sellesse objekti sõltub vaid nende teadmistest ning arusaamadest.</p> <p>Stressi mõõtmise võimaluste kohta konkreetsel juhul ütleb aruanne järgmist: „Psühholoogilist stressi ja heaolu mõõdetakse psühholoogias ... sündmuste üle kontrolli omamist kirjeldavate testide ja skaaladega (näiteks küsimustega sellest, kuidas ta suudab mõjutada sündmusi oma elus ja keskkonnas). Psühholoogilist stressi ja heaolu on põhimõtteliselt võimalik mõõta, kuid antud probleemi juures tuleb tähele panna kahte asjaolu. Esiteks. Kuna testide ja skaaladega saadud tulemused on diagnostiliselt (näiteks madal stress või kõrge stress) interpreteerivad vaid elanikkonna representatiivsel valimil leitud testide/skaalade keskmiste näitajate suhtes, siis eeldaks psühholoogilise stressi ja heaolu seire kiirgusallikaga keskkonnas üleeestiliste normide kasutamist konkreetsete testide või skaalade mõttes. Teiste sõnadega – testimiste või küsitluste läbiviimine konkreetse asupaigas ei anna võimalust hinnata seal elavate inimeste stressi või heaolu diagnostilises mõttes. Teiseks. Testide või skaaladega saadud tulemused ei anna võimalust väita, et leitud psühholoogilise stressi või heaolu tase on põhjustatud vaid kiirgusallika olemasolust, sest vastavate testide ja skaalade mõõtmistulemused peegeldavad ka interpretatsiooni sotsiaalsetele sündmustele ja isiklikus elus toimuvale. Teiste sõnadega – on ülimalt ebatõenäoline konstrueerida mõõtmisvahend ning hinnata stressi ja heaolu taset, mis kirjeldaks vaid keskkonnas oleva kiirgusallika mõju neile.”</p> <p>Teaduses ei ole absoluutset tõde. Teadus põhineb pikaajalisel metoodilisel uurimistööl ja sellel põhinevatel faktidel ja interpreteeringutel, mis on leidnud erialateadlaste enamiku toetuse. Loodusseadused on kehtivad sõltumatult meie soovidest, kuigi emotsioonidest lähtuvalt tahaksime asju näha sageli nii, nagu see meile tundub või meeldib. Teie poolt nimetatud p 4.6.2.2. toodud ettepanekud põhinevadki kaasaja teaduse seisukohtadel, mitte emotsioonidel või sotsiaalmajanduslikel aspektidel.</p>	
	<p>9) Lk 61 punkt 4.8.1 Hindaja on küll nentinud, et kuigi nn. emotsionaalselt võib steriliseerimiskeskus mõjutada kinnisvara väärtust, ei ole seda aspekti arvestatud analüüsi käigus arvestatud. Soovituslikult peaks hindaja siiski leidma mooduse, millega on võimalik arvestada ka ülaltoodud aspektiga ning lähtuma analüüsi käigus laiemast piirkonnast ümber Steri kui 1 km, kuivõrd on alust arvata, et nn. emotsionaalne mõju võib ulatuda ka sinna.</p>	<p>Teie küsimusest lähtudes võeti ekspertgrupi poolt kinnisvara küsimuses täiendav hinnang kinnisvarabüroolt Uus Maa. Täiendava hinnangu kokkuvõte on järgmine: “Kui steriliseerimiskeskuse rajamisega puuduvad keskkonna saastatuse oht, müra märkimisväärne suurenemine, hoone arhitektuurist tingitud esteetiline sobimatus elukeskkonda, siis ei ole alust oletada selle negatiivset mõju elukondliku kinnisvara väärtusele. Seega on hindaja arvamusel, et AS-i Steri steriliseerimiskeskus, asukohaga Saue vald, Alliku küla, ei mõjuta selle küla elukondliku kinnisvara hinda kahjustavalt”. Tulenevalt kinnisvarahindajate hinnangutest ei ole ekspertgrupil alust arvata, et nimetatud objekt (AS Steri steriliseerimiskeskus) mõjutab ümberkaudse kinnisvara turuväärtust.</p>	

	Lisaks, lk 59 toodud võrdluses Uus-Miidurannaga ei ole kajastatud ajafaktorit - kui pika perioodi jooksul hinnad tõusid endisele tasemele ja millal jõuti kinnisvara hindadega analoogsete piirkodadega võrdse tasemeni?	Kinnisvaraekspertide andmetel ei ole Uus-Miiduranna kinnisvara hinnad naftaterminaali laiendamisega seotult langenud ning on jälginud üldist kinnisvara hindade tõusutrendi.	
	10) Lk 17 punkt 2 lõik 1 Aruannet võiks täiendada alljärgneva: Kui pikk on maksimaalne protsessi tsükkel ("üldjuhul.. mõõdetav kümnetes tundides", kui võrd arendajal on teada toodete liigid)? Juhul kui tsükkel ulatub öötundidesse, siis kuidas on korraldatud personali küsimus st. kas on perioode kui steriliseerimisprotsess toimub ilma personali valveta?	Protsessi kestus sõltub mitmetest erinevatest muutujatest sh kiirgusallikate aktiivsusest, kauba eripärast ning nõutavast doosist. Seetõttu pole antud hetkel võimalik üheselt määrata protsessi maksimaalset kestust. Kogu tootmistsükli toimumise vältel jälgitakse protsessi AS Steri personali poolt.	
	11) Lk 30 punkt 4.3.2 Lõik 3 Kuidas mõista väidet: "loodusliku metallilise koobalti ja radioaktiivse metallilise koobalt lahustuvuse kohta vees andmed puuduvad" kontekstis kui avalikel aruteludel on selgelt väidetud, et koobalt ei lagune vees. Lisaks ei käsitle aspekti ka järeldus lk 32 punktis terrorism..	<p>⁶⁰Co praktiliselt vees ei lahustu. Reaalses elus absoluutset mittelahustuvust vees ei esine. Teoreetilise terroristliku akti käigus dehermetiseerunud kiirgusallikate kokkupuutel veega ja õhuhapnikuga (oksiidi teke) võib esineda mikrosaaustumine. Mikrosaauste tase ei ületa hinnanguliselt (allikas: MDS Nordioni esindaja) maksimaalselt mSv taset, pigem jääb ta µSv suurusjärku (vt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande peatükk 8.5, lõik Kiirgusallika kapslite dehermetiseerumine).</p> <p>Stabiilse Ni kihiga kaetud ⁶⁰Co lagunemine vees on eelkõige käsitletav väga pikaajalise protsessi tulemusena (korrosioon*). Ekspertgrupi hinnangul ei oma teoreetilise terroristliku akti käigus dehermetiseerunud ⁶⁰Co kiirgusallikate korrodeerumine hädaolukorra likvideerimise aja jooksul olulist keskkonnamõju.</p> <p>Nagu KMH aruandes mainitud, ei leidnud ekspertgrupp teaduslikust kirjandusest ning internetist vastavaid otseseid kvantitatiivseid andmeid ⁶⁰Co lahustuvuse kohta vees. Mõningast informatsiooni koobalti oksüdatsiooni kohta võib leida aadressil: http://www.webelements.com/webelements/elements/text/Co/chem.html.</p> <p>*Korrosioon on metallide hävimine ümbritseva keskkonna toimel. Korrosioon on redoksprotsess, mille käigus metallide aatomid oksüdeeruvad ja muutuvad ioonideks.</p>	
	12) Millel põhinevad väited (lk 39 punkt terrorism; lk 61 punkt 4.8.2; lk 63 punkt 4.10) CO- varraste ja varjestust ja vardaid ennast purustav jõud peab olema (kindlasti) tekitatud tohutu võimsusega mõjuri poolt, mille korral selle mõjuri poolt tekitatud piirkondlikud	Päästemeeti poolt esitatud arvamuse kohaselt on betoonpunkri purustamiseks nii, et kiirgusallika tükid sattuksid väljapoole AS Steri betoonpunkrit, vaja suurt kogust lõhkeainet (vt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande lisa 9). On loogiline, et kui rakendatakse nii suurt jõudu on ka muud kaasnevad mõjud väga suured. Ekspertgrupil ei ole võimalik prognoosida teoreetilise sündmuse täpseid asjaolusid. Täname teid küsimuse eest ja	Aruandest eemaldatud lause lk 62 „Terroristlikus aktis kasutatava lõhkeaine

	<p>purustused lööklainest ning tulekahjudest ületavad oluliselt teoreetiliselt võimaliku kiirguskontaminatsiooni mõjuala. Samal ajal kui lk 62 punktis 4.8.2 lõigus 2 on hindaja seisukohal, et purustusjõude ei ole võimalik täpselt prognoosida.</p>	<p>täpsema arusaamise eesmärgil eemaldame lk 62 vastava lause AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruandest.</p>	<p>kogust ja purustusjõudu pole võimalik täpselt prognoosida.”</p>
	<p>13) Lk 59 punkt 4.8.1 lõik 1 Millega põhjendab hindaja radooni temaatika kajastamist aruandes? Kuivõrd radooni näol on tegemist väga levinud looduliku radioaktiivse gaasiga, mida leidub väga paljudes hoonetes ning nende ümbruses, siis jääb selgusetuks miks on aruandes toodud antud võrdlus, mis on omakorda ka järelduste aluseks (lk 60). Tegemist on pigem Tšernobõli ja Steri võrdlusega analoogsesse klassi kuuluva väitega kui analüüsi alusmaterjaliga.</p>	<p>Kogu kinnisvara väärtuste hindamise põhimõte seisneb võrdlusmetoodikal. Antud juhul on kinnisvara ekspert püüdnud üldiselt näitlikustada kõrgenenud radioaktiivse fooni mõju kinnisvara turule.</p>	
	<p>14) Lk 63 punkt 4.10 lõik 1 Miks on hindaja loobunud maksimaalse varjestamata koobalti aktiivsuse kiirgusmõju kasutamisest looduses? Maja on projekteeritud töötama täisvõimsusel seega, on purustava löögi suurus sama kui 7,4 PBq puhul. Kuivõrd hindaja väidab, et ei ole teada koobalti looduskeskkonda sattumise kogus, siis jääb arusaamatuks miks ei ole kajastatud maksimaalset koobalti hulka.</p>	<p>Teoreetilist võimaluste olemasolu 37 PBq aktiivsusega kiirgusallika sattumiseks väliskeskkonda on ekspertgrupi poolt käsitletud AS Steri kinnise kõrgaktiivse kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande peatükis 4.10.</p> <p>Peatükis 4.10 on ekspertgrupi poolt öeldud, et kiirgusallika ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq varjestamatult looduses esinemine pole tehniliselt võimalik ka terroristliku- või militaarakti puhul, kuna sellises ebatõenäolises teoreetilis olukorras, kus punker peaks purunema, jäävad kiirgusallikad punkri seinte rusude alla, mis tagavad osalise, ja tõenäoliselt olulisel määral, kiirgusvarjestuse.</p> <p>Vastavalt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande ptk-le 4.10 <i>Kiirgusmõju konkreetne ulatus, kui kiirgusallikas ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq on varjestamatult looduses</i> on käsitletud alljärgnevalt: “Orienteeruvalt (spekulatiivselt) võib ptk. 7.1.4 toodud 7,4 PBq aktiivsusest tekitatud mõjuala ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq mõjualast lugeda 5 korda väiksemaks”. Seega suureneksid 37 PBq puhul KMH aruande tabelites 7.2, 7.3 ja joonisel 7.2 toodud efektiivdoosikiiruste kaugused viis korda.</p>	
	<p>15) Lk 101 punkt 5.2.2 lõik 1 Kuidas jõudis hindaja olemasoleva võimsusega kiirgusallika punkri pinna mõõtmisel järeldusele, et betoonpunker tagab nõuetekohased näitajad ka projekteeritud võimsuse korral so. 37 PBq?</p>	<p>Arvutuste põhjal tagab praegu kasutusel olev kiirgusvarjestus piisava varjestuse ka maksimaalse võimaliku kiirgusallikate aktiivsuse 37 PBq korral, kuna kiirgusallikate aktiivsuse ja kindla ruumipunkti doosikiiruse vahel kehtib võrdeline seos. Mõõtmised näitavad, et AS Steri toomishoone piiridest väljaspool (tootmishoone katusel) ei ületa doosikiirus praeguse aktiivsuse korral lubatud ettenähtud väärtusi. Arvutused kinnitavad ka adekvaatset varjestust maksimaalse projekteeritud allikate aktiivsuse korral.</p>	

	16)Lk 109 punkt 6.2.1 lõik 1 Millal planeeritakse alustada kiirgusfooni pideva seirega? Lk 110 punkt 6.2.2 Kes teostab maa-ala seiret?	Kiirgusfooni pideva seire süsteemi rakendamine on eksperdi soovitusel üheks eelduseks kiirgustegevusloa väljastamisel AS Steri-le. Seega alustatakse kiirgusfooni seirega koheselt peale kiirgustegevusloa saamist ning tootmistegevuse alustamist. Maa-ala seiret teostab ning korraldab vastavalt välja töötatud kiirgusohutuse kvaliteedisüsteemile AS Steri (vt EV Kiirgusseaduse paragrahv 30 punktid 1 ja 17).											
	17)Lk 135 punkt 9.1 Mida järeldeb hindaja sellest, et inimesed käisid mitu korda koosolekutel? Millel põhineb hindaja väide, et üldise mulje positiivsuse kohta? Analüüsides punkte 9.1 ja 9.2 jääb mulje, et hindaja ei ole objektiivselt ja erapooletult hinnanud kohaliku elanikkonna suhtumist ning toetub pigem nn. mitte-ametlikule tagasisidele kui ametlikult esitatud protestialkirjadele.	Lähtuvalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse paragrahvist 20 ja KMH programmist on KMH aruande peatükk 9.1 kirjeldava iseloomuga. Infopäevadel osalemise statistika näitab ekspertgrupi arvates kaudselt, et suur osa osalenutest said oma küsimustele ammendavad vastused 14.03.2006.a toimunud infopäeval ja ei pidanud vajalikuks enam järgnevatel infopäevadel osaleda. Positiivne tagasiside Steri osas on olnud spontaanne ja väljendunud eeskätt personaalsetes vestlustes inimestega nii infopäevade järgselt kui ka väljaspool seda.											
	18) Lk 139 küsimus nr 6 Palun kirjeldada täpsemalt, kuidas toimub protseduur (nt. Kes teatab uuest tegevusprofiilist jne.).	EV kehtiva seadusandluse järgi täiendava loa olemasolu nõudva tegevuse korral esitatakse AS Steri poolt loa taotlus vastava tegevuse teostamiseks. Keskkonnamõju hindamist võidakse kaaluda Vabariigi Valitsuse 29. augusti 2005. a määruses nr 224 "Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust, täpsustatud loetelu ¹ " kehtestatud juhtudel.											
	19) Lk 15 punkt 2 lõik 1. Mida soovib antud kontekstis Keskkonnamõju hindaja öelda lausega "Toodete ja materjalide testimine on enam teadusmahukas tegevus, mida ei saa mõõta kuupmeetrite vaid knowhow'ga"?	Iga meditsiiniseadme projekteerimisel on vajalik toote detailide ning materjalide eelnev testimine. Testimine kujutab endast uurimis- ja arendustööd, mida ei mõõdata kuupmeetrites, vaid kulutatud aja ning kvalifitseeritud inimressursiga. Näiteks oleks AS Steril võimalik anda oma panus äsja Euroopa Komisjoni poolt heaks kiidetud projektis LasInject, mille eesmärgiks on uudse ravimite manustamise tehnoloogia välja töötamine. Vastavasisuline OÜ Novelpack Eesti kiri on lisatud vastusele.											
	20) Lk 27 punkt 4.2.2 lõik 1 Hindaja võiks tuua mõne asjakohase näite taimedest, putukatest ja loomadest, kes on "kiirguskindlamad" kui inimesed ning taluvad mingite muudatusteta inimesele surmavaid doose, lisaks võiks hindaja selgitada millise lisaväärtuse aruandele annab viide keskkonnanišidele nagu meresügavikud ja kõrgmäestikud ning kuidas on see seotud arendaja tegevusega. Lisaks, kuidas mõista sama punkti lk 28 asuvat lõiku 4, milles viidatakse, et: "kaalutlemist vajavaid doose võivad taimed ja loomad saada ainult väga vähe tõenäoliste avarii-, kuriteo-, jms stsenaariumide rakendamisel. Neid tuleb aga kaaluda pärast kiirgusmõjude arvestamist inimestele ja rakendada vajadusel vajalikke korrektiiv- ja l või sekkumismeetmeid"?	<p>Ioniseeriva kiirguse mõju inimese tervisele on toodud AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande peatükis 4.6.2.1.</p> <p>Võib öelda, et mida kõrgemalt arenenud organism, seda tundlikum on ta ioniseeriva kiirguse mõjule. Siinkohal toome ära mõningad LD₅₀ väärtused st doosid, mille juures 50% juhtudest lõppeb letaalselt:</p> <table data-bbox="974 1141 1545 1292"> <tr> <td>Enamus mikroobe</td> <td>0–25 kGy</td> </tr> <tr> <td>Eosed Clostridium botulinum</td> <td>40 kGy</td> </tr> <tr> <td>Prioonid</td> <td>100 kGy</td> </tr> <tr> <td>Inimene</td> <td>4.5 Gy</td> </tr> <tr> <td>Äädikakärbes</td> <td>64 Gy</td> </tr> </table> <p>Kõrgmäestikke ja meresügavikke puudutava näol on tegemist aruandesse ekspertgrupi poolt sisse viidud illustreeriva materjaliga, mis aitab paremini mõista looduse mitmekesisust.</p>	Enamus mikroobe	0–25 kGy	Eosed Clostridium botulinum	40 kGy	Prioonid	100 kGy	Inimene	4.5 Gy	Äädikakärbes	64 Gy	
Enamus mikroobe	0–25 kGy												
Eosed Clostridium botulinum	40 kGy												
Prioonid	100 kGy												
Inimene	4.5 Gy												
Äädikakärbes	64 Gy												

		Ülaltoodust nähtub, et inimesega võrreldes teiste organismide kiirgustaluvus märksa suurem. Lk 28 lõik 4 kirjeldabki põhimõtet, mille kohaselt korrektiiv- ja/või sekkumismeetmeid rakendades tuleb lähtuda inimesest kui kiirgusmõjule tundlikuimast organismist ning alles seejärel rakendada meetmeid loomade ja taimede suhtes.																											
21)Lk 39 punkt 4.5.2 loetelu Miks on käsitletud tootlikkust 1/3 maksimaalsest?		Tootmisprotsessi ajal töötab kiirguskambri ventilatsioon 1/3 tootlikkusega maksimaalsest, seetõttu leiab antud väärtus käsitlemist ka AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimiseadme keskkonnamõju hindamise aruandes. Täisvõimsust kasutatakse vaid tootmisprotsessi järgsel intensiivsemal ventileerimisperioodil (kestusega kuni 30 min), mis tingituna lühiajalisusest (u 0,5-1%) võrreldes 1/3-võimsusega ventileerimisega tootmistsükli ajal (u 50-100 h) ei ole ekspertgrupi hinnangul keskkonda viidava osooni hulga arvutamisel oluliseks parameetrik.																											
22)Lk39 punkt 4.5.2 loetelu Millel täpselt põhineb kambri õhu ruumala hinnang?		Kambri õhu ruumala hinnangud (koos labüridiga ja ilma) põhinevad kambri sisemõõtude põhjal tehtud kalkulatsioonidel.																											
23) Lk 50 punkt 4.6.2.1 lõik 4 Aruande sama punkti järeluses on tõdetud, et tegelikult ei või 100% kindlusega väita, et väikeste (so. alla 100 mSv jäävate dooside korral) kiirgusdoosidel puudub mõju. Arvestades, et selles osas ollakse tõepoolest eriarvamustel ei ole korrektne aruande ühes lõigus kajastada ühte seisukohta ning hiljem teist.		Toome siinkohal ära Teie poolt mainitud lõigud: Peatükk 4.6.2.1 lõik 4 “Madalate, alla 100 mSv jäävate kiirgusdooside puhul väljendunud mõju organismile puudub. Samuti ei ole leitud selliste dooside puhul geneetilisi mõjusid”. Peatükk 4.6.2.1 teine järeldus: „Ekspositsioonidooside korral alla 100 mSv puhul kiiritusest tulenevaid tervisehäireid ega geneetilisi muutusi praktiliselt ei esine. Võrdlusena: rahvusvaheline elaniku avariidoos on 20 korda väiksem.” Kahjuks ei kuulu meditsiin ka kaasajal veel täppisteaduste hulka, seetõttu on tehtavad teaduslikud järeldused alati teatud statistilise usaldusväärsusega. Tulenevalt sellest ei leia ekspertgrupp mainitud lõikudes toodud väidetes vastuolu.																											
24)Lk 50 punkt 4.6.2.1 lõik 1 Miks gamma-kiirguse puhul 1Gy-1Sv?		Kehas neeldunud kiirgust mõõdetakse SI-süsteemis greides (Gy), gamma-kiirguse puhul 1 Gy = 1 Sv (ekspositsioonidoosi ühik), kuna kiirgusfaktor gamma kiirguse puhul võrdub 1-ga ($W_R = 1$). Kiirgusfaktor W_R on arv, millega korrutatakse neeldumiskoosi, selleks et arvestada erinevate kiirgusliikide erinevat suhtelist tervisekahjulikkust. Erinevate osakeste kiirgusfaktori W_R väärtused: <table border="1"> <thead> <tr> <th>Osake</th> <th>Energia</th> <th>W_R väärtus</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Footonid</td> <td>kõik energiad</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Elektronid ja müoonid</td> <td>kõik energiad</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td rowspan="5">Neutronid</td> <td>< 10 keV</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>10 keV – 100 keV</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>100 keV – 2MeV</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>2 MeV – 20 MeV</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>> 20 MeV</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Prootonid</td> <td>kõik energiad</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Alfa osakesed</td> <td></td> <td>20</td> </tr> </tbody> </table>	Osake	Energia	W_R väärtus	Footonid	kõik energiad	1	Elektronid ja müoonid	kõik energiad	1	Neutronid	< 10 keV	5	10 keV – 100 keV	10	100 keV – 2MeV	20	2 MeV – 20 MeV	10	> 20 MeV	5	Prootonid	kõik energiad	5	Alfa osakesed		20	
Osake	Energia	W_R väärtus																											
Footonid	kõik energiad	1																											
Elektronid ja müoonid	kõik energiad	1																											
Neutronid	< 10 keV	5																											
	10 keV – 100 keV	10																											
	100 keV – 2MeV	20																											
	2 MeV – 20 MeV	10																											
	> 20 MeV	5																											
Prootonid	kõik energiad	5																											
Alfa osakesed		20																											
25) Lk 58 punkt 4.7.2 lõik 7 Juhul kui hindaja		Avaliku arvamuse objektiivseks kajastamiseks peab meetoodika järgima sotsioloogiliste																											

	<p>leiab, et sõna „osal“ ilmestab õiglaselt elanike hoiaku tegelikku olukorda, siis oleks korrektne lisada ka informatsioon allkirjade kohta, mis on kogutud. Sama märkus lk 135 punkt 9.2 .."grupp"...</p>	<p>uuringute metoodika põhiprintsiipe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fikseeritud peab olema mis ajahetkel arvamust küsiti. Kuna inimeste hinnang sõltub oluliselt sellest, mida ta küsitluse objekti kohta teab, siis eri ajahetkedel on see arvamus väga erinev. Paraku oli nn allkirjade kogumise kampaania ajal inimestel oluliselt vähem objektiivset informatsiooni kui praegusel hetkel. Seega ei saa neist allkirjadest kuidagi järeldada, et praegusel hetkel leiduks 3200 Steri vastast. • Küsimused arvamuse kohta peavad olema sõnastatud tasakaalustatult ja neutraalselt. Kuna iga küsimus sisaldab endas ka osalt vastust, siis on see üks kõige kriitilisemaid punkte iga arvamuse objektiivse väljaselgitamise puhul. Oluline on tagada, et küsimus käib selle objekti kohta, mille kohta arvamust soovitakse teada saada. Paraku oli allkirjade andmise üleskutsel objekt Steri väga moonutatud. Võrrelda kiirgusallikat ⁶⁰Co kasutavat steriliseerimiskeskust aatomielektrooniga (vt lisatud üleskutse) on pehmelt öeldes ebaadekvaatne. Seega oli üliemotsionaalne üleskutse allkirju anda esitatud olematu objekti kohta, millest ei saa järeldada inimeste vastuseisu Sterile. Informatsiooni esitamise olulisust demonstreeris väga ilmekalt ka Saue valla leht Koduvald oma 2006.a aprillikuises numbris (nr 4 (155)) ilmunud artiklis „Kuu nali – Keelustagem dihüdrogeenmonoksiid!“. • Määratud peab olema valim, kus ja kellega arvamuse küsitlus on läbi viidud. Kui soovitakse saada objektiivset tagasisidet mingi sotsiaalse grupi arvamuse kohta, siis peaks olema see grupp selgete kriteeriumite alusel määratud. Paraku pole selge ei see, kelle arvamust Steri kohta küsiti ja milline oli küsitleva informeeritus ja seotus antud objekti suhtes. Kindlasti on võimalik kogu Eestist leida märksa rohkem kui 3200 inimest, kes on valmis andma oma allkirja üleskutsele, kus palutakse anda allkiri Tšernobõli õnnetuse uuesti kordumise vastu. <p>Kokkuvõtteks – allkirjade kampaaniat ei saa kuidagi pidada objektiivseks avaliku arvamuse väljenduseks. Selle tänuväärne roll oli asja olulisusele tähelepanu juhtimine ja inimeste kaasa kutsumine asja arutamisse, kuid kuna selle ülesehitus oli pigem emotsionaalne ja manipulatiivne, siis pole sellel hetkel kokkupuudet tegeliku avaliku arvamusega. Seega saab lugeda faktiks ainult seda, et mitu kuud tagasi on kogutud üle 3200 allkirja olematu aatomielektrooniga ohu vastu Alliku külas.</p>	
	<p>26)Lk 62 punkt 4.8.2 Kuidas mõista väidet, et avarii-, terroristlike- ja militaaraktide stsenaariumite rakendumisel ei teki Steri tegevusest otsest kahju ümbruskonna hoonetele, kui AS Steri näol on ümbruskonda loodud potentsiaalne stsenaariumite sihtmärk?</p>	<p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruandes on ekspertgrupi poolt öeldud, et vähetõenäoliste avarii-, terroristlike- ja militaaraktide jms stsenaariumide rakendumisel ei teki AS Steri tegevusest otsest kahju ümbruskonna hoonetele. See tähendab, et teoreetiline kahju võib tekkida eelkõige teoreetiliselt rakendatavast ründest, mitte AS Steri tegevusest. Samas saab Kaitsepolitsei 2005. a aastaraamatu informatsioonile toetudes väita, et üldine terrorismi oht on Eestis madal. Lisaks on terroristliku akti tõenäosus oluliselt suurem tiheda inimasustusega objektide puhul, mida aga Alliku küla ja külas paiknev steriliseerimiskeskus ei ole.</p>	

		Vastavalt Päästeameti kirjale (vt KMH aruande lisa nr 9) on tunduvalt tihedama asustusega Tallinnas palju tööstusobjekte, mis terrorirünnaku korral võivad tekitada kaost ja põhjustada ühiskonnale suurt kahju. Lisaks ei ole ekspertgrupile teadaolevalt ⁶⁰ Co isotoobil põhinevate steriliseerimisseadmete ligikaudu viiekümne tegevusaasta jooksul toimunud maailmas mitte ühtegi terroristlikku akti ega katset sooritada terroristlikku akti taolise tehase vastu. Seetõttu ei saa ekspertgrupp Teie väitega nõustuda.	
Pr Alice Merilain Alliku küla Saue vald	AS Steri ümber kolida mujale.	Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰ Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud. AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustevõime andmist praeguses asukohas Alliku külas. Lisaks oleks AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste rahaliste kulutustega. Ülaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut realselt arvestada.	
Hr Ivar Truumure Uus-Klaokse põik 21 Saue vald, Alliku küla	Lõpetada Alliku külas Steri AS-i poolt teostatav steriliseerimine ja paluda viia kiirgusallikad rahva elukohast kaugemale. Nt Paldiskisse – kus on sarnaseid allikaid varem olnud.	Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰ Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud. AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustevõime andmist praeguses asukohas Alliku külas. Lisaks oleks AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste rahaliste kulutustega. Ülaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut realselt arvestada.	
Hr Toom Kiisk Suvila 8-4 Tallinn, 10913	Palun lõpetada kiiritustegevus ja selle planeerimine ning radioaktiivse aine ladustamine Saue vallas, Alliku külas. Hoonet saab ka kasutada muul otstarbel. Palun avaldada nimekiri steriliseerimistehase tahtjate-pooldajate arvu ja	Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰ Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.	

	<p>nimedega.</p>	<p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistegevusest ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p> <p>Kahjuks pole võimalik avaldada nn Steri pooldajate nimekirja, kuna seni pole keegi pidanud vajalikuks seda koostada. Positiivne tagasiside Steri osas on olnud spontaanne ja väljendunud eeskätt personaalsetes vestlustes inimestega nii infopäevade ja avalike arutelude järgselt kui ka väljaspool seda. AS Steri ei pea eetiliseks sellist allkirjade kogumise kampaaniat, mille puhul ei saa rääkida usaldusväärsusest, kuna ei ole jälgitud sotsioloogilistele uuringutele esitatavaid nõudeid metoodika ja valimi representatiivsuse osas. Seega on väga suur tõenäosus, et antavad allkirjad on mõjutatud ja ei väljenda objektiivselt ning tasakaalustatult avalikku arvamust. Selline nimekirjade koostamine pole meie arvates ka kohane sellise tähtsa küsimuse otsustamisel, mis nõuab objektiivset riskide hindamist, mitte emotsionaalset lähenemist.</p> <p>Konkreetsetest valla ettevõtluskeskkonna arenguga seotud võimalustest on vallavalitsust ja- volikogu teavitanud OÜ Novelpack (vt lisatud kirja koopia).</p>	
<p>Hr Urmas Kiik Advokaadibüroo Tamme ja Otsmann Roosikrantsi 11 10119 Tallinn</p>	<p>1. Keskkonnamõju hindamise programmi p-s 5.6. on ette nähtud vajadus hinnata mõjuala raadiust suuravarii puhul tehnoloogilise rajatise maksimaalse võimsuse korral. Steriliseerimiskeskuse projekteeritud võimsus on 1 milj Ci ehk 37 PBq. Aruandes on aga esitatud vaid mõjuala teoreetilised arvutused 7,4 PBq kohta (nõ kollektiivse suitsiidi stsenaarium). Maksimaalset näitajat 37 PBq mainitakse aruande p-s 4.10 vaid kui spekulatsiooni ning selles osas uuringut ei tehta. Niisiis ei vasta aruanne programmile ning ainuüksi see asjaolu välistab aruande heakskiitmise KMHS § 22 lg 3 p 2 järgi.</p>	<p>Ekspertgrupp on vastavalt programmi punktile 5.6 käsitletud võimalike avariilukordade keskkonnamõju aruande punktides 4.9, 7.1.4 ja 4.10. Seetõttu ei saa ekspertgrupp nõustuda Teie arvamusega, et „Niisiis ei vasta aruanne programmile ning ainuüksi see asjaolu välistab aruande heakskiitmise KMHS § 22 lg 3 p 2 järgi”.</p> <p>Teoreetilist olukorda 37 PBq aktiivsusega kiirgusallika sattumiseks väliskeskkonda on ekspertgrupi poolt käsitletud AS Steri kinnise kõrgaktiivse kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande peatükis 4.10. Peatükis 4.10 on ekspertgrupi poolt öeldud, et kiirgusallika ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq varjestamatult looduses esinemine pole tehniliselt võimalik ka terroristliku- või militaarakti puhul, kuna sellises ebatõenäolises teoreetilises olukorras, kus punker peaks purunema, jäävad kiirgusallikad punkri seinte rusude alla, mis tagavad osalise kiirgusvarjestuse.</p> <p>Vastavalt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande ptk-le 4.10 <i>Kiirgusmõju konkreetne ulatus, kui kiirgusallikaga ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq on varjestamatult looduses</i> on käsitletud alljärgnevalt: “Orienteeruvalt (spekulatiivselt) võib ptk. 7.1.4 toodud 7,4 PBq aktiivsusest tekitatud mõjuala ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq mõjualast lugeda 5 korda väiksemaks”. Seega suureneksid 37 PBq puhul KMH aruande tabelites 7.2, 7.3 ja joonisel 7.2 toodud efektiivdoosikiiruste kaugused viis korda. Ekspertgrupp peab analoogilist lähenemist KMH aruandes piisavaks. Ekspertgrupi hinnangul ei muuda kuni</p>	<p>Sisse viidud muudatus aruande lk 49 asuvas blokkiskeemis: „Hädaolukord (kõrgaktiivne kiirgusallikas varjestuseta steriliseerimiskeskuse vahetus läheduses)”.</p>

	<p>2. Oma 26.05.2006 kirjalikus ettepanekutes programmile juhtisid avaldajad eriti tähelepanu kinnisvarahindade ja üldise heaolu märgatavale langusele kiirgusallika ümbruskonnas. Paraku ei saanud nad aruandest neile küsimustele mitte mingit konkreetset vastust. Ekspertgrupi kokkuvõtlikud hinnangud, justkui puuduks üldse igasugune otsene või kaudne mõju heaolule või varale, on avaldajate arvates naeruväärsed ja näitavad ilmekalt aruande formaalsust ja ebausaldusväärsust. Taolisel uuringul on mõte ainult siis, kui see annab keskkonnamõju kohta objektiivse pildi. Korraliku tulemuse saavutamiseks on ekspertidel vaja teha sisulist tööd ja kõik programmis ettenähtud küsimused tegelikkuses läbi uurida. Kuidas oli võimalik uurida näiteks inimeste heaoluseisundi muutust või stressi, kui nende inimestega üldse ei kohtutudki? Taolist teoreetilist juttu, mida aruanne nt stressi ja heaolu kohta sisaldab, võib igäüks lugeda ka erialakirjandusest. Sama lugu on kinnisvarahindadega. Konkreetselt ei uuritud mitte ühtegi võimalikku hinnamuutust. Kui ekspert tunnustab, et puudub hindamismetoodika, siis tuleb selline metoodika välja töötada. Mingi mõistliku valimiga turu-uuring või kliendiküsitlus vms ei tohiks olla ju ülejätkäiv. Sisulise uuringu läbiviimine tagaks selle, et dokument ja tegelik elu ei erineks kardinaalselt, nagu antud juhul paraku välja kukkus. Avaldajad teevad ettepaneku välja töötada uurimismeetodid keskkonnamõju hindamiseks inimeste vara ja heaolu valdkonnas ning neile meetoditele vastavalt läbi viia tegelikud uuringud. Avaldajatele (jt ümbruskonna elanikele) on see väga oluline, et näiteks otsustada võimalike kahjunõuete esitamist AS Steri või loa väljaandja vastu. Inimesed ei pea ilma igasuguse hüvitiseta taluma oma vara väärtuse ja heaolu langust seoses kiirgusallika toomisega nende harjumuspärasesse elukeskkonda.</p>	<p>5-kordne mõjuala suurenemine hädaolukorra plaani sisu ning olemust. Sellest tulenevalt on aruande lk 49 asuvas blokk skeemis sisse viidud järgmine muudatus: „Hädaolukord (kõrgaktiivne kiirgusallikas varjestuseta steriliseerimiskeskuse vahetus läheduses”.</p> <p>Teie heaolu, stressi ja kinnisvarahindasid käsitleva küsimuse algosa esitab avaldajate subjektiivse nägemuse kui reaalsuse, mis ei pruugi aga asjaolude analüüsimisel sugugi tõeks osutada. Ekspertgrupp, mis koosnes oma eriala spetsialistidest, ei saa avaldajate subjektiivset nägemust kinnitada nii nagu ka ei muutu loodusseadused olematuks meie soovidest tulenevalt.</p> <p>Heaolu on mõiste, mida võib tõlgendada väga erinevalt. Kuna keskkonnamõju hindamine toimub rangelt jälgides Keskkonnamõju hindamise ja keskkonna juhtimissüsteemi seadust, siis on käesoleval juhul lähtunud seaduse eelnõu seletuskirjas toodud tõlgendusest (vt p 4.7.1). Heaolu hindamisel lähtuti objektiivsetest asjaoludest ning vastavalt objektiivsetele leidudele on tehtud ka järeldused. Inimeste subjektiivne hinnang mingile nähtusele või objektile, käesoleval juhul siis sterilisatsioonikeskusele, ei saa iseenesest muuta nähtust või objekti keskkonnaohtlikuks või heaolu kahjustavaks.</p> <p>Selleks, et anda usaldusväärset hinnangut mingi nähtuse või objekti mõjule, tuleb paratamatult lähtuda kaasaja teaduse poolt tunnustatud seisukohtadest. Võimaliku sterilisatsioonikeskuse poolt tekitatava stressi hindamiseks kaasati ekspertgruppi eesti üks juhtivaid psühholooge professor Aleksander Pulver, kelle tegevus on eelkõige olnud seotud stressi valdkonna uurimisega. Tema ekspertarvamusel põhineb aruande punkt 4.6.2.2. toodu, mis kokkuvõtlikult ütleb, et praktiliselt puudub metoodika, mis võimaldaks objektiivselt ja usaldusväärselt hinnata elanikkonna hulgas sterilisatsioonikeskuse poolt tekitatud võimalikku stressi. Mitteobjektiivsel ja mitteusaldusväärsel hindamisel aga ei ole ju mingit väärtust. Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud. Objektiivselt ei mõjuta sterilisatsioonikeskus ümbruskonna inimesi ja nende suhtumine sellesse objekti sõltub vaid nende teadmistest ning arusaamadest. Niisamuti põhineb avaldajate väide avaldajate subjektiivsele hinnangule, mitte objektiivsetele leidudele.</p> <p>Sarnane lugu on ka mõjuga kinnisvara hindadele ning selle hindamisega. Ekspertgrupp on palunud KMH aruandes toodud kinnisvara eksperdi arvamusele lisaks ka arvamuse teiselt atesteeritud hindajalt, mis kattub aruandes esitatuga ning ütleb, et steriliseerimiskeskuse rajamine ei mõjuta elukondliku kinnisvara hinda kahjustavalt. Koopia ekspertarvamusest Uusmaa Kinnisvara büroolt on lisatud käesolevale kirjale.</p>	
--	--	---	--

	<p>3. Probleeme tekitab avaldajate arvates aruande osa, mis puudutab käitumist hädaolukorras – p 4.6.1.2. Pideva kiirgusseire sisseviimise kohustus on pandud AS Sterile endale, kes võib aga olla erinevatel põhjustel huvitatud lubatud kiirgustaseme ületamise varjamisest. Enesekontroll nii tundlikus valdkonnas ei ole tõenäoliselt õigustatud. Seiret peaks seetõttu teostama sõltumatu isik. Veel tekitab küsimusi, kuidas on mõeldud valla poolne elanike teavitamine hädaolukorrast ja selle lahendamisest. Milliste kommunikatsioonivahenditega, millise aja jooksul jms. Avaldajatel on ettepanek tähistada maksimaalne ohutsoon vastavate liikluskäitumise ja infotahvlitega, et kõikidel inimestel oleks kiirgusallika asukoht teada ja võimalus ohtu sattumist vältida.</p>	<p>EV Kiirgusseaduse paragrahv 30 sätestab kiirgustegevusloa omaja kohustused. Selle paragrahvi punkt 1 kohustab kiirgusloa omajat vastutama kiirgusohutuse eest, punkt 10 tagama kasutatavate mõõteriistade regulaarse kontrollimise ja kalibreerimise ning vastutama nende kasutuskõlblikkuse ja asjatundliku kasutamise eest, punkt 8 viivitamatult teavitama Kiirguskeskust ja Päästeameti häirekeskust kiirgustegevuse käigus toimunud avariist ning piirmäärasid ületava kiirituse juhtumist ning punkt 17 välja töötama ja rakendama kiirgusohutuse kvaliteedisüsteemi. Seega on seadusega sätestatud AS Steri kohustus kiirgusohutuse tagamiseks ning sellest tulenevalt ka kiirgusseireks.</p> <p>Lokaalne vahetu teavitamine toimub nähtava ning kuuldava alarmiga, mis rakendub automaatselt AS Steri tootmishoone välispiirdel doosikiiruse 5 mSv/h ületamisel. Paralleelselt käivitub ka elektrooniline teavitamisahel. Steri seiresüsteemi osaks on automaatne sms-sõnumi saatmine lävend-dosikiiruse ületamisel. Süsteem saadab automaatse sms-sõnumi kiirguskeskuse, Päästeameti häirekeskuse, Saue valla kriisikomisjoni esimehele ning aseesimehele ja AS Steri vastutavatele töötajatele. Infomaterjali ja käitumisjuhised, kuidas toimida alarmi rakendumise puhul, edastab ümbruskaudsetele elanikele Saue Vallavalitsus.</p> <p>Reaalse maksimaalse kiirgusohupiirkonna märgistamine on EV-s reguleeritud keskkonnaministri 7. septembri 2004.a määrusega nr 113: „Radionukliidide aktiivsustasemed ning kiirgusallika asukohaks olevatele ruumidele, ruumide ja kiirgusallika märgistamisele esitatavad nõuded”. Vastavalt ülalmainitud määrusele on AS Steri märgistanud vastavad piirkonnad ette nähtud kiirgusohumärgistega. Seega on kõikidel inimestel kiirgusallika asukoht teada ja võimalus vältida ohtu sattumist.</p>	
	<p>4. Defektoskoopilisest uuringust (p 5.2) loevad avaldajad välja, et mõõtmised viidi läbi kaks aastat tagasi kalibreeritud mõõteseadmega. Siit esimene küsimus: kas seade oli usaldusväärne ja kui tihti peab taolisi seadmeid üldse kalibreerima? Tabelitest on näha, et betoonpunkri lael ületab kiirgustase loodusliku fooni. Sellised ärevusttekitavad tulemused on saavutatud momendil installeeritud võimsusega 5,5 PBq. Millised oleks aga tulemused, kui kiirgusseade saavutab projektijärgse täisvõimsuse 37 PBq?</p>	<p>01.05.2004.a kehtima hakanud mõõteseadus ja selle 11 rakendusmäärust ei sisalda legaalmetrooloogilisi nõudeid kiirgusmõõtevahenditele (Tehnilise Järeelvalve Inspeksioon). Üldine poliitika kiirgusmõõtmiste alal kuulub Eesti Kiirguskeskuse tegevusalasse.</p> <p>Defektoskoopilised mõõtmised teostati dosimeetriga FH 40 G-L (E), seerianumber 16488, mis on kalibreeritud 10.08.2004.a. Aruandes on kahetsusväärset sattunud trükiviga, mis märgib kalibreerimiskuupäevaks 05.07.2004.a. Aruandesse on sisse viidud vastav trükivea parandus. Seadme kalibreerimissertifikaat on lisatud käesolevale kirjale. Tulenevalt eelnevast kinnitab ekspertgrupp, et mõõtmistel kasutatud seade oli usaldusväärne.</p> <p>Arvutuste põhjal tagab praegu kasutusel olev kiirgusvarjestus piisava varjestuse ka maksimaalse võimaliku kiirgusallikate aktiivsuse 37 PBq korral, kuna kiirgusallikate aktiivsuse ja kindla ruumipunkti doosikiiruse vahel kehtib võrdeline seos. Betoonpunkri lagi on jälgimisala, kuhu sisenemine allikate töösendis on lubatud vaid kiirgustöötajail. Mõõtmised näitavad, et AS Steri tootmishoonest väljaspool (tootmishoone katusel) ei ületa doosikiirus praeguse aktiivsuse korral lubatud ettenähtud väärtusi. Arvutused kinnitavad ka adekvaatset varjestust maksimaalse projekteeritud allikate aktiivsuse</p>	<p>Aruandes parandatud trükiviga: Dosimeetri, millega teostati defektoskoopia, kalibreerimiskuupäev on 10.08.2004.a.</p>

	<p>5. Avaldajad ei ole nõus sellega, kuidas aruandes on kajastatud avalikku arvamust. Jääb ekslik üldmulje, justkui oleksid kohalikud elanikud steriliseerimistehasega leppinud või suisa toetaksid selle tööle hakkamist. Avalikkuse vastuseisu mainitakse väga tagasihoidlikult ja proovitakse jätta muljet, et selle taga on vaid väike grupp aktiviste, kes külvavad rahva hulgas paanikat. Ometi on laiem avalikkus televisiooni ja ajakirjanduse vahendusel saanud tutvuda risti vastupidise olukorraga, kus peaaegu kogu kohalik elanikkond nõuab steriliseerimistehase teise piirkonda viimist. Fakti, et üle 3200 Saue valla- ja linnaelaniku on andnud oma allkirja tehase likvideerimise toetuseks, mainitakse millegipärast aruande peatükis 5, mis käsitleb hoopis ehitise tehnilise seisukorra hindamist. Avaldajad soovivad, et avalikku arvamust kajastataks aruandes selgelt ja objektiivselt.</p>	<p>korral.</p> <p>Avaliku arvamuse objektiivseks kajastamiseks peab metoodika järgima sotsioloogiliste uuringute metoodika põhiprintsiipe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fikseeritud peab olema mis ajahetkel arvamust küsiti. Kuna inimeste hinnang sõltub oluliselt sellest, mida ta küsitluse objekti kohta teab, siis eri ajahetkedel on see arvamus väga erinev. Paraku oli nn allkirjade kogumise kampaania ajal inimestel oluliselt vähem objektiivset informatsiooni kui praegusel hetkel. Seega ei saa neist allkirjadest kuidagi järeldada, et praegusel hetkel leiduks 3200 Steri vastast. • Küsimused arvamuse kohta peavad olema sõnastatud tasakaalustatult ja neutraalselt. Kuna iga küsimus sisaldab endas ka osalt vastust, siis on see üks kõige kriitilisemaid punkte iga arvamuse objektiivse väljaselgitamise puhul. Oluline on tagada, et küsimus käib selle objekti kohta, mille kohta arvamust soovitakse teada saada. Paraku oli allkirjade andmise üleskutsel objekt Steri väga moonutatud. Võrrelda kiirgusallikat ⁶⁰Co kasutatavat steriliseerimiskeskust aatomielektroonikaamaga (vt lisatud üleskutse) on pehmelt öeldes ebaadekvaatne. Seega oli üliemotsionaalne üleskutse allkirju anda esitatud olematu objekti kohta, millest ei saa järeldada inimeste vastuseisu Sterile. Informatsiooni esitamise olulisust demonstreeris väga ilmekalt ka Saue valla leht Koduvald oma 2006.a aprillikuises numbris (nr 4 (155)) ilmunud artiklis „Kuu nali – Keelustagem dihüdrogeenmonoksiid!”. • Määratud peab olema valim, kus ja kellega arvamuse küsitlus on läbi viidud. Kui soovitakse saada objektiivset tagasisidet mingi sotsiaalse grupi arvamuse kohta, siis peaks olema see grupp selgete kriteeriumite alusel määratud. Paraku pole selge ei see, kelle arvamust Steri kohta küsiti ja milline oli küsitleva informeeritus ja seotus antud objekti suhtes. Kindlasti on võimalik kogu Eestist leida märksa rohkem kui 3200 inimest, kes on valmis andma oma allkirja üleskutsesele, kus palutakse anda allkiri Tšernobõli õnnetuse uuesti kordumise vastu. <p>Kokkuvõtteks – allkirjade kampaaniat ei saa kuidagi pidada objektiivseks avaliku arvamuse väljenduseks. Selle tänuväärne roll oli asja olulisusele tähelepanu juhtimine ja inimeste kaasa kutsumine asja arutamisse, kuid kuna selle ülesehitus oli pigem emotsionaalne ja manipulatiivne, siis pole sellel hetkel kokkupuudet tegeliku avaliku arvamusega. Seega saab lugeda faktiks ainult seda, et mitu kuud tagasi on kogutud üle 3200 allkirja olematu aatomielektroonika ohu vastu Alliku külas.</p> <p>Paraku pole ka meedias väljendatu objektiivse hinnangu andmisel aluseks, kuna meediakajastuses sõltuvad sisuliselt konkreetsete ajakirjanike maailmavaatest ja informeeritusest Samuti on meediaväljaannetel, lähtuvalt oma majanduslikust huvist, pahatihti kalduvus eelistada ning materjali valikuliselt ja sensatsioonialt kasutada Teisalt võib märgata, et käesolevaks ajaks, kui KMH aruande koostanud ekspertgrupp on kinnitanud sterilisatsioonikeskuse keskkonnaohutust, on meediakajastused muutunud oluliselt tasakaalustatumaks.</p>	
--	---	--	--

	<p>6. Aruande p 4.5. märgib gamma-steriliseerimisrajatistest lähtuva „ainukese reaalse keskkonnamõjuna” osooni teket. On tehtud teoreetilised arvutused ja leitud, et AS Steri oma tegevusega tagab osooni kui saasteaine sisalduse piirnormi enda territooriumi piiril. Samas peab AS Steri aruande kohaselt just osooni tõttu taotlema välisõhu saasteluba. Osoon on lisaks sudu tekitamisele ka oluline südamertervise riskifaktor, põhjustades näiteks ateroskleroosi. Seda valdkonda aruanne paraku ei käsitlenud. Paljud kohalikud elanikud on eakamad inimesed ja ateroskleroosi oht on neil niigi suur. Kas lisanduv osoonihulk on neile selles osas lisaohuks või mitte? Üldse oli osooni teema avaldajatele uudiseks ja nad sooviksid selle kohta aruandes märksa rohkem üldmõistetavat teavet. Osoon kui gaasiline aine ei tunne ju tegelikkuses tehase territooriumi piire, millele aruanne viitab. Osoonikoguse oluline suurenemine sissehingatavas õhus on seega tehase lähiümbruse elanikele väga reaalne oht, mis vajab konkreetsemat analüüsi.</p>	<p>KMH aruande ptk-s 4.5.2 on arvatud osooni tekkimine gammakiiritusseadme maksimaalsel projekteeritud ja installeeritud allikaaktiivsusel. Tulenevalt Keskkonnaministri 2. augusti 2004. a määruse nr 101 „Saasteainete heitkogused ja kasutatavate seadmete võimsused, millest alates on nõutav välisõhu saasteluba ja erisaasteluba” § 3 lõigust 2 peab AS Steri osooni tekke koguse järgi taotlema välisõhu saasteluba. Samas reguleerib osooni lubatud kontsentratsiooni ühes mahuühikus Keskkonnaministri 7. septembri 2004. a määrus nr 115. Sellekohaselt on maksimaalne lubatud SSV väärtus AS Steri territooriumil ja väljaspool seda 120 µg/m³ (saastatuse taseme sihtväärtus, mis on saasteaine kogus välisõhu ruumalaühikus, milleni tuleb jõuda kas kindlaksmääratud aja jooksul või võimalikult kiiresti ja mille eesmärk on parendada välisõhu kvaliteeti ja vältida kahjulikku mõju inimese tervisele).</p> <p>Osoon võib olla oluliseks südamehaiguste riskifaktoriks alates kõrgendatud kontsentratsioonist, mis ületab ülaltoodud määruses toodud väärtust (120 µg/m³). Arvutuslikult on maksimaalne võimalik tekkiv osooni kontsentratsioon maapinnalähedases õhukihis AS Steri tootmisterritooriumil ja selle vahetus läheduses 0,35124 µg/m³, mis on üle 300 korra väiksem lubatud määrast.</p> <p>Samas võivad vastavalt allikale et.wikipedia.org/wiki/Osoon osooni väikesed kogused mõjuda inimesele soodsalt. Osoon on antioksidatiivse süsteemi tasakaalustaja ning omab sellega ka ravitoimet (vastavalt allikale www.medisoon.ee/osoonravi.html).</p> <p>Kuna võimalik tekkiv osooni kontsentratsioon jääb sadu kordi alla Keskkonnaministri 7. septembri 2004. a määruses nr 115 kehtestatud väärtusi ja AS Steri tegevusest osooni inimese tervisele ohtlikes kogustes ei teki, siis KMH ekspertgrupp ei pea põhjendatuks osoonialase veel detailsema analüüsi läbiviimist.</p>	
<p>Hr Rando Soosalu Pühaküla Saue vald</p>	<p>Ettepanek mitte anda AS Sterile kasutusluba kuna tootmistegevuse keskkonna-ohutus ei ole tõestatud.</p>	<p>Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistegevusest ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p>	

<p>Hr Mati Tartu, Saue Vallavalitsus Veskitammi 4 Laagri 76401</p> <p>Hr Olav Kruus Saue Vallavolikogu Veskitammi 4 Laagri 76401</p>	<p>1. AS Steri kõrgaktiivse steriliseerimisseadme keskkonnamõjuhindamise (edaspidi Steri KMH) programmi esitasid vallapoolsed ettepanekud nii Saue Vallavalitsus kui ka Saue Vallavolikogu erikomisjon ühisdokumendiga. Ettepanekud olid allkirjastatud nii vallavanema kui ka komisjoni esimehe poolt. Sellega peeti silmas, et samad, üheskoos läbi arutatud ettepanekud on esitanud nii valla täitevõim kui ka rahvaesindusvõim. Kuna aga Steri KMH aruandes on ettepanekuid nimetatud vaid vallavalitsuse poolt esitatuks, siis palume Steri KMH aruande kõikidesse vastavatesse osadesse teha vastavad parandused - „Saue Vallavalitsuse ja Saue Vallavolikogu (Steri) erikomisjoni ettepanekud“.</p>	<p>Ekspertgrupp ja AS Steri on tänulik Teie ettepaneku eest. Lähtudes Teie ettepanekust tehti aruandesse järgmised parandused:</p> <p>1) Keskkonnamõtjude hindamise aruande peatükk 9.3 “Keskkonnamõtju hindamise programmi kohta esitatud ettepanekud, vastuväited ja küsimused” punkti 2 täiendatakse järgmises sõnastuses: Saue Vallavalitsuse ja Saue Vallavolikogu (Steri) erikomisjoni ettepanekud (esitada programmi avaliku väljapaneku jooksul).</p> <p>2) Peatüki Sissejuhatus lisatakse asjast huvitatud isikute loetelusse Saue Vallavolikogu (Steri) erikomisjon.</p> <p>3) Aruande Lisas 1 „Keskkonnamõtju hindamise programmi koostamine ja avalikustamine” asendatakse küsimuste ja ettepanekute tabelis küsimuse/ettepaneku esitaja lahtris Saue Vallavalitsus sõnadega „Saue Vallavalitsus ja Vallavolikogu Steri erikomisjon”.</p>	<p>Aruandesse on tehtud vastuses toodud parandused.</p>
	<p>2. Steri KMH aruande lisas nr 9 - Päästeameti kiri nr. 102-1-15/8562; 24.07.2006 on märgitud, et Päästeametil on olemas väljaõpetatud kaader ja kogemus tööks kiirusallikatega. Märgitud on, et Päästeametil on lepingud naaberriikidega kust vajaduse korral võib saada abi ja lisajõude ning oskusteavet. Palun selgitada: milliste naaberriikidega ja missuguste kohustustega lepingud on sõlmitud. Kas neis lepingutes on kajastatud ka tehnika ning moodused kuidas lahtist kiirusallikat neutraliseeritakse? Millal on lepingud sõlmitud, millise kehtivusajaga? Palume lisada vastav informatsioon ka Steri KMH lõpparuandesse.</p>	<p>Edastasime teie küsimused vastamiseks Päästeametile. Päästeameti vastuse leiade kirja lisast. Vastavalt teie ettepanekule lisame vastava info ka AS Steri KMH aruandesse.</p>	<p>KMH lisadesse on lisatud kiri Päästeametilt vastustega Saue Vallavalitsusele .</p>
	<p>3. Samas Päästeameti arvamuses on märgitud, et arvamus on antud eeldusega, et objektile on mehitatud valve. Küsimus: Kas AS Steri garanteerib nimetatud mehitatud valve olemasolu?</p>	<p>AS Steri tootmishoone valve on korraldatud kahel viisil. Esiteks on tagatud turvafirma poolt elektrooniline ja patrullvalveteenus ning teiseks koostöös OÜ-ga Eritex Invest on korraldatud mehitatud valve.</p>	
	<p>4. Aruande osas „Riskide vähendamine” (lk 23) on märgitud, et hädaolukorras valmisoleku tõstmiseks tuleb 2006. aastal koostada kiirusohutuse riiklik arengukava. Samas rõhutatakse põhjavee radionukleiidide seire tõhustamist ja vastava aparatuuri muretsemist.</p>	<p>Meile teadaolevalt on riikliku kiirusohutuse arengukava väljatöötamiseks moodustatud vastav komisjon, mida juhib Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonna juhataja Rein Raudsep. Kahjuks ei kuulu teie ettepanek AS Steri ega ekspertgrupi kompetentsi. Edastame teie ettepaneku käesoleva kirja koopiaga Keskkonnaministeeriumile.</p>	

	<p>Ettepanek: Mitte piirduda ainult põhjavee radionukleiidide seirega, vaid riiklikus arengukavas ette näha vahendid ka CO 60 võimaliku kiirgustaseme seireks. Ühtlasi informeerida Saue valda kui kiirgusallika asukohaga valda nimetatud kiirgusohutuse arengukava valmimisest.</p>		
	<p>5. Steri KMH aruande peatükis 4.6.1. - Looduslik kiirgusfoon - ja selle juurde kuuluvas lisas nr 4 on Steri objekti ja loodusliku foonikiirguse kirjeldamisel viidatud 2006. aasta jaanuaris ja veebruaris toimunud kiirgusmõõtmistele. Ometi ilmneb aruande teistes osades, et kiirgusmõõtmisi on tehtud ka hiljem, KMH aruande koostamise ajal. Samas ei ole nende mõõtmiste tulemusi „Mõjuala” peatükis ja lisades märgitud. Ettepanek: Koondada kõik AS Steriga seonduvad kiirgusmõõtmised ühte võrreldavasse peatükki, kus oleks kergesti võrreldavad erinevatel aegadel teostatud mõõtmiste tulemused, kuupäevaliselt esitatud mõõtmised ning nendeks vajalike lubade ja kooskõlastuste olemasolu. Ühtlasi palume selgitada, miks KMH aruande koostamise aegset kiirgusmõõtmist ei avalikustatud eelnevalt ümbruskaudsetele inimestele ning vallale, kuigi sellist soovi oli vald eelnevalt väljendanud.</p>	<p>KMH aruanne koostatakse vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele lähtudes Keskkonnaministeeriumi poolt heaks kiidetud KMH programmist ning aruande struktuur peab järgima programmis toodud struktuuri. Teostatud mõõtmiste tulemused on kajastatud aruandes vastavalt heakskiidetud keskkonnamõjude hindamise programmile.</p> <p>Kahjuks puuduvad AS Steril ja ekspertgrupil andmed defektoskoopia läbiviimise eelneva teavitamise vajadusest. Samuti ei esitatud vastavat ettepanekut KMH programmi avalikul arutelul. Defektoskoopia teostamiseks küsiti luba Kiirguskeskusest kui Eesti Vabariigis kiirgusohutusala tegevust korraldavalt riiklikult asutuselt (Kiirgusseadus, § 4, lõige 1) ning defektoskoopiliste mõõtmiste teostamise juures viibis Kiirguskeskuse esindaja hr Toomas Kõöp.</p>	
	<p>6. Peatükis 4.6.1.2. „Käitumine hädaolukorras” on esitatud detailne kirjeldus selle kohta mida peavad erinevad institutsioonid hädaolukorras tegema. Küsimus: Miks vastav hädaolukorra käitumise skeem on pealkirjastatud vaid juhuks - „Hädaolukord (kuni 7,4 PBq...”? Kas see tähendab, et hädaolukorda objekti radioaktiivsuse täisvõimsusel 37 PBq polegi analüüsitud? Ettepanekud: Teha hädaolukorra analüüs objekti radioaktiivsuse täisvõimsust arvestades. Lisada tingimus, et AS Sterile kasutusloa väljastamisel kontrollitakse hädaolukorra tegevuse kirjeldusjuhise olemasolu eraldi dokumendina ning panna AS Sterile kohustus dokumenti tutvustada</p>	<p>Teoreetilist võimaluste olemasolu 37 PBq aktiivsusega kiirgusallika sattumiseks väliskeskonda on ekspertgrupi poolt käsitletud AS Steri kinnise kõrgaktiivse kiirgusallikaga steriliseerimis-seadme keskkonnamõju hindamise aruande peatükis 4.10. Peatükis 4.10 on ekspertgrupi poolt öeldud, et kiirgusallika ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq varjestamatult looduses esinemine pole tehniliselt võimalik ka terroristliku- või militaarakti puhul, kuna sellises ebatõenäolises teoreetilises olukorras, kus punker peaks purunema, jäävad kiirgusallikad punkri seinte rusude alla, mis tagavad osalise kiirgusvarjestuse.</p> <p>Vastavalt AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise aruande ptk-le 4.10 <i>Kiirgusmõju konkreetne ulatus, kui kiirgusallikas ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq on varjestamatult looduses</i> on käsitletud alljärgnevalt: “Orienteeruvalt (spekulatiivselt) võib ptk. 7.1.4 toodud 7,4 PBq aktiivsusest tekitatud mõjuala ⁶⁰Co aktiivsusega 37 PBq mõjualast lugeda 5 korda</p>	<p>Sisse viidud muudatus aruande lk 49 asuvas blokkis: „Hädaolukord (kõrgaktiivne kiirgusallikas varjestuseta steriliseerimise skuse vahetus läheduses)”.</p>

	igale uuele töötajale.	<p>väiksemaks”. Seega suureneksid 37 PBq puhul KMH aruande tabelites 7.2, 7.3 ja joonisel 7.2 toodud efektiivdoosikiiruste kaugused viis korda. Ekspertgrupp peab analoogilist lähenemist KMH aruandes piisavaks. Ekspertgrupi hinnangul ei muuda kuni 5-kordne mõjuala suurenemine hädaolukorra plaani sisu ning olemust. Sellest tulenevalt on aruande lk 49 asuvas blokkskeemis sisse viidud järgmine muudatus: „Hädaolukord (kõrgaktiivne kiirgusallikas varjestuseta steriliseerimiskeskuse vahetus läheduses”.</p> <p>Vastavalt Kiirgusseaduse paragrahvile 18 lg 1 p 11 ja p 12 on AS Steril välja töötatud hädaolukorras tegutsemise plaani sisaldav protseduur: Õnnetusjuhtumist teatamise kord ning käitumine hädaolukorras. Nimetatud protseduur on üheks osaks ka AS Steri ISO 13485 : 2003 vastavast kvaliteedisüsteemist, mida perioodiliselt vaadatakse üle, vajadusel korrigeeritakse ja täiendatakse ning tutvustatakse kõikidele uutele töötajatele.</p>	
Hr Veiko Randloik Paku 17 Alliku küla Saue vald	Ehitada uus tootmis/kiiritamishoone vähem asustatud paika.	<p>Maaailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustevõime andmist praeguses asukohas Alliku külas. Lisaks oleks AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste rahaliste kulutustega. Ülaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut reaalset arvestada.</p>	
Hr Pekka Tiidus Pr Monika Grau Allika tee 4b, Alliku küla, Saue vald	Arvestades inimeste arvamuse ignoreerimisega tehase mittesobivuse kohta Alliku külla, palun AS Sterile mitte anda tegevusluba Alliku külas elumajade vahetus läheduses	<p>Maaailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustevõime andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p>	
Hr Hillar Peets Kristina, Alliku küla	Palun viia meie külast tehas ära.	Maaailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰ Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam	

Saue vald		<p>asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisarvale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas. Lisaks oleks AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste rahaliste kulutustega. Ülaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut reaalselt arvestada.</p>	
Hr Olav Kruus Kuuse 7a, Laagri Saue vald, 76401	<p>KMH aruande avaliku arvamuse osas palun teha täpsustusi. Võimalusel koostada see peatükk uuesti, kaasates kommunikatsioonispetsialiste (praegu on osa pealiskaudne; avaliku arvamuse tegelikku olukorda ei kirjelda piisavalt). Juhul, kui peatüki täies ulatuses uut koostamist ei peeta vajalikuks, siis palun kõrvaldada olemasolevast vähemalt viga. 2005. a augusti juhuslikku kokkusaamist ei saa pidada infopäevaks, liiati selle korraldamist omistada AS Sterile. Et see nii ei olnud, on korduvalt tõestamist leidnud, sealhulgas ka volikogu erikomisjoni uurimuses (protokollid).</p>	<p>Lähtudes Teie ettepanekust täiendati KMH aruande ptk 9.2 selgitava lõiguga allkirjade kogumisest AS Steri kavandatava tegevuse vastu. Lisame KMH aruandele ka koopia üleskutsest, millega kutsuti avalikkust andma allkirju Steri tegevuse vastu. Koopia üleskutsest on lisatud ka käesolevale kirjale ning selle lisamine aitab ekspertgrupi arvates paremini hinnata kogutud allkirjade vastavust või mittevastavust AS Steri tegeliku kavandatava tegevuse suhtes.</p> <p>Kahjuks on sattunud KMH aruandesse eksitav viga. Nimelt ei toimunud Teie poolt mainitud infopäev mitte 2005.a augustis, vaid 28.juunil 2005.a. Oleme vastava paranduse sisse viinud ka KMH aruandesse. Vaatamata sellele ei saa me nõustuda Teie seisukohaga pidada Vanamõisa seltsimajas (aadressil Allika tee 10, Alliku külas) 28.06.2005.a toimunud üritust juhuslikuks kokkusaamiseks. Tegemist oli välja kuulutatud üritusega, milleks valmistuti ette ja pandi Alliku küla teadete tahvlile välja vastavad kuulutused. AS Steri koostas antud ürituseks spetsiaalse esitluse, mis ka AS Steri juhatuse liikme Jaanus Pikani poolt ette kanti. Lisaks rentis AS Steri ürituseks vajaliku esitlusaparatuuri. Niisiis oli üritus planeeritud, välja kuulutatud ja spetsiaalselt ette valmistatud ning seda ei saa kuidagi juhuslikuks kokkusaamiseks klassifitseerida.</p> <p>Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse paragrahv 20 lg 1 p 10 sätestab keskkonnamõju hindamise aruandes ülevaate esitamise avalikkuse kaasamise kohta. KMH aruanne käsitleb avalikkuse kaasamise tegevusi enne KMH algatamist. Kuna tegemist on sündmuste kirjeldamise protsessiga, mitte kommunikatsioonitegevuste läbiviimisega, siis ei näe ekspertgrupp vajadust kommunikatsioonispetsialisti kaasamiseks.</p>	<p>Aruande ptk 9.2 täiendatud selgitava lõiguga allkirjade kogumisest AS Steri kavandatava tegevuse vastu. Aruandele lisati koopia üleskutsest, millega kutsuti avalikkust andma allkirju Steri tegevuse vastu.</p> <p>Aruande ptk 9.1 tehtud parandus: esimene Steri-teemaline infopäev toimus 28.06.2005.a.</p>

<p>Hr Anton Mesila Uus-Klaokse 19 Alliku küla Saue vald</p>	<p>Viia tehas üle Paldiskisse, kus on olemas vastava seirega ja ohutusala territoorium. Ka on majanduslikult mõttekam, kuna sadam on lähedal ja pulkade vedu tehasesse ja toodangu eksport lihtsam. Alliku tehases arendada muud tootmist.</p>	<p>Maaailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas. Lisaks oleks AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste rahaliste kulutustega. Ülaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut tehas mujale üle viia realselt arvestada.</p>	
<p>Pr Tiina Marjamaa Suurevälja tee 25 Vanamõisa küla Saue vald, 76505</p>	<p>Kui suurt lõhkelaengut (ekvivalenti) on vaja punkri kaane avamiseks?</p>	<p>Punkri kaas kaalub kokku ca 6 tonni. Punkri purustamiseks ja/või punkri kaane avamiseks vajaliku lõhkeaine kogus sõltub mitmetest parameetritest (sh lõhkeaine võimalik paigutus, lõhkeaine koostis jne), mida ei ole üheselt võimalik määratleda. Arvestades kiirituspunkri konstruktsiooni ning ekspluateerimistingimusi, on punkri kaane avamiseks ja punkri purustamiseks vaja vähemalt sadades kilodes troüüli.</p>	
	<p>Kuidas tagatakse juriidiliselt Steri AS kohustus teostada ja avalikustada pidev kiirguseire?</p>	<p>EV Kiirgusseaduse paragrahv 30 sätestab kiirgustegevusloa omaja kohustused. Selle paragrahvi punkt 1 kohustab kiirgusloa omajat vastutama kiirgusohutuse eest, punkt 10 tagama kasutatavate mõõteriistade regulaarse kontrollimise ja kalibreerimise ning vastutama nende kasutuskõlblikkuse ja asjatundliku kasutamise eest, punkt 8 viivitamatult teavitama Kiirguskeskust ja Päästeameti häirekeskust kiirgustegevuse käigus toimunud avariist ning piirmäärasid ületava kiirituse juhtumist ning punkt 17 välja töötama ja rakendama kiirgusohutuse kvaliteedisüsteemi.</p> <p>AS Steri on lülitanud ülalmainitud kvaliteedisüsteemi järgnevad protsessid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • AS Steri tootmishoone seina välispinnal kiirgusfooni pidev seire 0,6 ja 1,2 mikroSv/h tasemele häälestatud anduriga, mille signaallambid on nähtavad ümbruskonnas viibivatele isikutele. • AS Steri tootmishoone seina välispinnal kiirgusfooni pidev hädaolukorra seire 5 milliSv/h tasemele häälestatud anduriga, mille signaallamp on selgesti nähtav ja helialarm kuuldav ümbruskonnas asuvatele isikutele. • AS Steri territooriumil tootmishoone ümbruse süstemaatiline maa-alaseire kiirgusfooni jälgimiseks. Esialgu teostatakse süstemaatilist maa-alaseiret perioodiga 2 nädalat. Kui mõõtetulemustes ei esine esimese 6 kuu jooksul kõrvalekaldeid normaalsest (looduslikust foonist) teostakse edaspidi mõõtmisi perioodiga 1 kuu. AS Steri saadab mõõtmistulemused perioodiliselt Saue Vallavalitsusele ning kindlustab nende avalikustamise Vanamõisa seltsimaja kõrval asuval teadetahvlil (aadressil Allika tee 10, Alliku küla). 	

	<p>Kolida Steri nt Paldiski reaktori kõrvale. Nii sotsiaalsel kui majanduslikel kaalutlustel (sadama lähedus, korralik teeühendus).</p>	<p>Poole sajandi jooksul on gammakiirgusel töötavad sterilisatsioonikeskused tõestanud oma ohutust ümbritsevale keskkonnale ja seda kinnitab ka käesolev keskkonnamõju hindamise aruanne. Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud. AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistegevusest ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrge terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p> <p>Tuleb mainida, et praeguse asukoha valiku tingisid eelkõige majanduslikud põhjused. Nimelt on AS Steri klientideks planeeritud peamiselt ettevõtted Soome Vabariigist ja Rootsi Kuningriigist. Kaubad saavad Eestisse peamiselt Tallinna, Muuga ja Paldiski sadamate kaudu, mille suhtes on Alliku küla optimaalses logistilises asukohas. Samuti tuleb rõhutada, et töödeldavad kaubad on kerged (keskmine erikaal 0,1 kg/dm³), mille tõttu ei erine koormus teedele muust tavalisest transpordist ja milleks olemasolevad teed on täielikult sobivad. Lisaks oleks seadustega kooskõlas planeeritud ja püstitatud AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste täiendavate rahaliste kulutustega. Üaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut reaalset arvestada.</p>	
<p>Lp Kullo Loo 3, Alliku küla Saue vald</p>	<p>Steri külast välja.</p>	<p>Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistegevusest ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrge terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p>	
<p>Hr Toomas Kriisa Toomas.kriisa@mail.ee</p>	<p>Palun sulgeda Steri tehas.</p>	<p>Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p>	

		<p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p>	
<p>Hr Tarvi Kõpper tarvi@bravo.ee</p>	<p>Palun likvideerige Steri tehas.</p>	<p>Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas.</p>	
<p>Pr Pille Kaarlõp Kääru 2 Vanamõisa küla Saue vald</p>	<p>Steri Alliku külast ära viia!</p>	<p>Maailmas on käesoleval hetkel umbes kakssada ⁶⁰Co-allikat kasutatavat sterilisatsioonikeskust. Tavapäraselt paiknevad nad linnades või märgatavalt enam asustatud punktides kui seda on Alliku küla. Mingeid keskkonnamõjusid ega terroriakte ei ole 50 aasta jooksul registreeritud.</p> <p>AS Steri kõrgaktiivse kinnise kiirgusallikaga steriliseerimisseadme keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) läbi viinud ekspertgrupi järeldused ühtivad rahvusvahelise praktikaga: AS Steri tootmistevõime ei lähtu otsest ega kaudset ohtu keskkonnale sh õhu-, põhja- ja pinnavee kvaliteedile ning pinnakatetele, inimeste heaolule ja tervisele ning kinnisvarale. Samuti puudub kõrgeenenud terrorismioht. Steriliseerimiskeskus on planeeritud ja rajatud täielikult kooskõlas Eesti Vabariigi seadusandlusega. Seetõttu ei saa ekspertgrupp välistada AS Sterile kiirgustegevusloa andmist praeguses asukohas Alliku külas. Lisaks oleks AS Steri tootmishoone kolimine uude asukohta seotud oluliste rahaliste kulutustega. Ülaltoodud põhjustel ei ole kahjuks võimalik Teie ettepanekut realselt arvestada.</p>	
<p>Hr Andres Laineste Paku 17 Alliku küla Saue vald</p>	<p>Kuidas stress ei ole diagnoos, kui seda saab ravida?</p>	<p>Üldise adaptatiivse reaktsiooni e stressi mõiste pakkus välja esmakordselt Kanada endokrinoloog Hans Hugo Bruno Selye (1907-1982) 1936.aastal. Stress on füsioloogiline neurohumoraalne (närv- ja hormonaalne) süsteemi vastus välisele ärritajale, mis aitab mobiliseerida organismi energiavarusid muutunud olukorraga toimetulekuks. Stress võib olla nii negatiivne (distress) kui ka positiivne (eustress). Organismi haiguslikku reaktsiooni, kehalist või psüühilist, võib esile kutsuda stressi-</p>	

		<p>taluvuse piiri ületanud stressolukorrad. Stressitaluvuse piir on väga individuaalne. Sellest tuleneb, et reaktsioonina tekkinud sümptomite kestus, kvaliteet ja kvantiteet on erinevatel inimestel ühele ja samale olukorrale väga erinev. Reaktsioon ei sõltu seega mitte niivõrd faktorist iseenesest, vaid ka sellest, mida see faktor just selle inimese jaoks tähendab, lähtuvalt tema isiksuseomadustest, elukogemusest.</p> <p>Rahulikumalt suhtume alati olukordadesse, mille kohta omame võimalikult palju informatsiooni. Et informatsioon oleks veenev, peaks ta toetuma faktidele, uuringutele, spetsialistide arvamusele s.o. võimalikult objektiivsele informatsioonile.</p> <p>Otsest etioloogilist (põhjuslikku) seost spetsiifilise stressfaktori ja sümptomi formeerumise vahel vaadeldakse psühhiaatrias vaid ägeda stressreaktsiooni ja post-traumaatilise stresshäire puhul, kui reaktsioon vallandub erakordselt tugevale psüühilisele või füüsilisele stressfaktorile (näiteks looduskatastroof või kurjategija rünnak) või ebatavalise tugevusega elusündmusele; samuti kohanemishäire puhul.</p> <p>Seega kokkuvõtlikult ei saa stressi kui sellist üldiselt pidada haiguslikuks seisundiks vaid organismi füsioloogiliseks vastuseks väliskeskkonna muutuvatele tingimustele, mis tagab organismi kohanemisevõime.</p>	
	<p>Osta ära AS Steri hoone, et nad saaksid rahulikult ehitada uue hoone rahulikumasse ja vähem inimasustatud paika.</p>	<p>Teie ettepanek ei ole ilmselt suunatud AS Steri'le või keskkonnamõju hinnanud ekspertide grupile. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimisseaduse paragrahvi 20 lõike 1 kohaselt ei ole ostu-müügi tehingutega seonduv keskkonnamõju hindamise objektiks. Seetõttu ei ole AS Steril ega ekspertgrupil võimalik selle ettepaneku suhtes seisukohta võtta. Nii nagu kõik saabunud ettepanekud ja küsimused, lisatakse vastavalt Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse paragrahvile 20 lg 1 p 14 ka Teie ettepanek Keskkonnaministeeriumile esitatavatele AS Steri keskkonnamõju hindamise aruandele.</p>	